

Ägande i nöd och lust

En kartläggning av ägande
i våra kärleksrelationer

SPOILER Allt mitt är inte ditt.

Ownershifts tidigare utgivna rapporter

Vem äger Sverige? (2019)

Som nollmätning av hur kvinnor och män äger Sverige kartlade Ownershift ägande utifrån kön av företag, aktier, privatägda fastigheter, jordbruksfastigheter, skog och bilar. Vår slutsats var att män äger dubbelt så mycket av Sverige som kvinnor. Det var första gången en sådan kartläggning gjordes.

Varför äger kvinnor och män inte lika mycket än? (2020)

Ownershift sammanställde forskning som svarade på frågan: Varför äger kvinnor och män inte lika mycket än? Vår slutsats visade att normer, stereotyper, diskriminering, segregering på arbetsmarknaden, löneskillnader, kunskapskillnader, självförtroende, sociala nätverk och beteende är hinder på vägen till ökat ägande för kvinnor, som alla i hög grad samvarierar.

Vem äger marken du går på? (2021)

I Ownershifts tredje rapport undersökte vi om det finns könsskillnader i ägande av Sveriges hus och mark. Vårt resultat visar att män äger 10 procent mer än kvinnor utifrån det sammanlagda taxeringsvärdet på privatägda hus och hela 128 procent, dvs. mer än dubbelt så mycket, av den sammanlagda privatägda markytan.

Ownershift

ownershift.se

hello@ownershift.se

Första upplagan

Första tryckningen

Tryck

Åtta.45

Projektledare

Stephanie LaRobadiere och Ulrika Rosén

Redaktörer

Anna Nordén, Caroline Snellman, Charlotte Sundåker, Emma Heikensten, Emma Knaggård Wendt, Erwan Dujeancourt, Helene Hillerström Miksche, Johan Holm, Linda Waxin, Sarah Bengtsson och Sofia Gärde

Grafisk form

Johan Holm

Presskontakt

Emma Knaggård Wendt, emmakw@ownershift.se

Om Ownershift

Ownershift är en partipolitiskt obunden tankesmedja som verkar för kvinnors ökade ägande i syfte att öka kvinnors ekonomiska autonomi och möjligheter att forma vårt samhälle.

© 2022 Ownershift

Innehåll

Årets ägarinnatabell 4

Inledning – prata om ägande när ni (fortfarande) är kära 6

Ägande i nöd och lust – vem äger under och efter äktenskap?

Översikt av resultaten 9

Forskarna introducerar och reflekterar 10

Så har vi gjort 14

Ägande av fastigheter i kärleksrelationer 18

Förändring i förmögenhet efter skilsmässa 24

Loveline 26

Allt mitt är inte ditt – vad säger lagen?

Juristerna introducerar 29

En redogörelse av den ekonomiska strukturen kring äktenskap och skilsmässa – av Margareta Brattström 30

Bodelningsprocessen – hinder och fallgropar 35

Åtgärder behövs för mer rättvisa bodelningsresultat – intervju med Mia Edwall Insulander 40

Att göra i kärlekens namn 44

Mannens entreprenörskap – en kvinnofälla finansierad av staten – intervju med Matilda Eriksson 46

Mäns ekonomiska våld mot kvinnor – ett vanligt men outforskat problem – intervju med Marie Eriksson 48

Slutord och policyrekommendationer 50

Årets ägarinnatabell

**Vi kan konstatera att
män fortsatt äger
drygt dubbelt så
mycket som kvinnor.**

Ownership sammanställer och presenterar årligen statistik avseende skillnader i kvinnors och mäns ägande i Sverige. Ägarinnatabellen här bredvid är en uppdaterad version av samma tabell som Ownership tidigare presenterat i *Vem äger Sverige?, Varför äger kvinnor och män inte lika mycket än?*, samt *Vem äger marken du går på?*. Tillgången till årligen uppdaterad och könsuppdelad statistik avseende ägande är fortfarande mycket begränsad. Till den här rapporten har alla kategorier förutom ägande av areal, lantbruksfastigheter och patent uppdaterats. De datapunkter som är äldst är från 2020.

Med vår fjärde sammanställning av Ägarinnatabellen kan vi konstatera att män fortsatt äger drygt dubbelt så mycket som kvinnor inom merparten av ägandekategorierna. Under åren har ytterst små förändringar skett. Ett exempel på detta är att andelen kvinnor bland företagare med aktiebolag ökat med 0,22 procentenheter mellan 2019 och 2020.

[1] Huvudman: den eller de personer som ytterst äger eller kontrollerar exempelvis ett företag eller en förening. En verklig huvudman kan även syfta till den eller de personer som tjänar på att någon annan agerar åt dem (Bolagsverket, 2021-12-31). [2] Företagare i aktiebolag (AB): personer som är registrerade som företagare i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) från Statistiska centralbyrån (SCB). Det är enligt SCB främst små aktiebolag som räknas in. [3] Företagare (andra bolagsformer, exkl. AB): personer som är registrerade som egenföretagare i RAMS från SCB; inkluderar enskilda näringsidkare, ägare av kommandit- och handelsbolag. [4] Euroclear, 2020. [5] Lantmäteriet, 2020. [6] Lantmäteriet, 2020. [7] Skogsstyrelsen, 2020. [8] Trafikanalys, 2020. [9] STIM, 2021. [10] Patent och registreringsverket, 2020.

Vem äger Sverige?

Huvudmannskap i företag¹

Andel kvinnor av registrerade huvudmän, 2021

27 %

Företagare (aktiebolag)²

Andel kvinnor av registrerade företagare i eget AB, 2020

24 %

Företagare (andra bolagsformer)³

Andel kvinnor av registrerade företagare, exkl. AB, 2020

37 %

Aktier⁴

Andel av totalt marknadsvärde som ägs av kvinnor (mäns andel är 8%), 2020

4 %

Areal⁵

Andel av Sveriges markareal som privatägs av kvinnor (mäns andel är 39%), 2021

15 %

Lantbruksfastigheter⁶

Andel av privatägda lantbruk utifrån taxeringsvärde som ägs av kvinnor, 2020

19 %

Skog⁷

Andel kvinnor av privatpersoner som äger skogsmark, 2020

38 %

Bilar⁹

Andel kvinnor av fysiska personer som äger bilar, 2020

35 %

Musikrättigheter⁸

Andel av upphovsrättspersoner anslutna till STIM som är kvinnor, 2021

21 %

Patent¹⁰

Andel av aktiva patent som ägs av kvinnor (mäns andel är 6%), 2020

1 %

When you fall in love, it is a temporary madness. It erupts like an earthquake, and then it subsides. And when it subsides, you have to make a decision. You have to work out whether your roots are to become so entwined together that it is inconceivable that you should ever part. Because this is what love is. Love is not breathlessness, it is not excitement, it is not the desire to mate every second of the day. It is not lying awake at night imagining that he is kissing every part of your body. No ... don't blush. I am telling you some truths. For that is just being in love; which any of us can convince ourselves we are. Love itself is what is left over, when being in love has burned away. Doesn't sound very exciting, does it? But it is!

Captain Corelli's Mandolin by Louis de Bernières

Prata om ägande när ni (fortfarande) är kära

Många av oss människor söker kärlek, tvåsamhet och kanske till och med äktenskap. Den här rapporten är till er.

Vi är en forsknings- och faktabaserad tankesmedja. Ofta har det dock varit i samtal med kvinnor som vi funnit ledtrådar kring var problemen finns. För bakom statistiken finns människor, människoöden och berättelser. Några av de samtal som berört oss mest har handlat om just kärlek. Berättelser om överenskommelser som gjorts i kärlekens tecken, när ett par är på en bra plats, som när vindarna vänt inneburit upplevelser av orättvisa och maktlöshet.

Med Ownershifts fokus på ägande så bestämde vi oss för att undersöka kärleksrelationen lite närmre. Vad händer egentligen med kvinnors respektive mäns ägande när vi går in i äktenskapet och när vi skiljer oss? I denna rapport har Ownershift undersökt könsskillnader i ägande av fastigheter och förmögenheter under och efter kärleksrelationer, med fokus på äktenskapet. Liksom hur Sveriges äktenskapslagar och system fungerar.

I en kärleksrelation, i synnerhet äktenskapet, blir ekonomin ofta en del av den smältdegel som ett gemensamt liv och prioriteringar innebär. Vi tror och hoppas att de flesta vill leva i en kärleksrelation som bygger på ömsesidighet och jämställdhet med en ekonomisk balans som grund. Trots det är kvinnan ofta den svagare ekonomiska parten i en heterorelation och många upplever det svårt att skilja sig på grund av ekonomiska, juridiska eller i värsta fall även våldsamma skäl.

Att transparent fråga, tala om och proaktivt värna om varandras ekonomiska autonomi är att ge relationen en ärlig chans. Ja, kanske är det rent av romantiskt att göra det? Åtminstone är en ekonomisk balans en god förutsättning för att låta romantiken flöda.

Den bästa tiden att ta snacket om ägande inom kärleksrelationen är när relationen är som bäst. Men det är alltid hög tid! Utbilda er själva och varandra på era rättigheter och era skyldigheter, era möjligheter och de fallgropar och hinder som är lätta att hamna i. Prata igenom hela er privatekonomi inklusive respektives sparande, pension och investeringar. Skriv eventuellt äktenskapsförord och diskutera effekten av företag som gjorts till enskild egendom.

Genom Ownershifts tidigare rapporter har vi lärt oss att män i Sverige äger mer än dubbelt så mycket av det mesta; marken vi går på, skog, företag och aktievärdet på börsen. Vi har lärt oss att det finns många hinder för att öka kvinnors ägande i tillräckligt snabb takt, däribland de normer och stereotyper som begränsar oss att driva förändring i våra egna liv och på samhällsnivå. Föräldraledighet, vab och lägre inkomster minskar dessutom möjligheten att spara, investera och köpa tillgångar såsom fastigheter. Pengar och möjligheter som för kvinnor går förlorade genom livet.

Nu, med "ägande i nöd och lust", lär vi oss mer om hur ägande och tvåsamhet i kärlekens tecken hänger ihop.

Love,

Charlotte Sundåker & Linda Waxin

Grundare av tankesmedjan Ownershift

Ägande i nöd och lust

Vem äger under och
efter äktenskap?

Översikt av resultaten!

Att skilja sig ökar könsskillnaderna i fastighetsägande

Könsskillnaden i ägande av taxerat fastighetsvärde ökar i genomsnitt med 350 procent efter skilsmässa. Män äger 17 procent mer än kvinnor under äktenskapet och 75 procent mer än kvinnor efter skilsmässa.

Mäns fastighetsägande ökar mer än kvinnors i samband med skilsmässa oavsett vem som ägde mest under äktenskapet

I äktenskap där makar äger lika stora taxerade fastighetsvärden under äktenskapet äger män i genomsnitt 68 procent mer än kvinnor efter skilsmässan. Då män äger ett större fastighetsvärde än kvinnor under äktenskapet äger de i genomsnitt 371 procent mer än kvinnor innan skilsmässan och 455 procent mer än kvinnorna efter skilsmässan. När kvinnor äger ett större fastighetsvärde än män under äktenskapet äger de i genomsnitt 226 procent mer än män innan skilsmässan och 137 procent mer än män efter skilsmässan.

Män har i genomsnitt en större förmögenhet än kvinnor, både under och efter äktenskapet

I genomsnitt verkar förmögenhetsfördelningen inte förändras nämnvärt vid skilsmässa, men med hänsyn till förändringsriktningen verkar kvinnors förmögenhet relativt mäns minska ytterligare. Dessutom, på medianen ser könsskillnaderna ut att bli större efter skilsmässan än de var under äktenskapet.

Lesbiska par är mest jämlika

- 70 % delar lika på fastighetsägande i samkönade par mellan kvinnor
- 62 % delar lika på fastighetsägande i olikkönade par
- 61 % delar lika på fastighetsägande i samkönade par mellan män

Här tittar vi på olikkönade par som skiljer sig under 2018. Fastighetsvärdet under äktenskapet är från 2016 och fastighetsvärdet efter skilsmässan är från 2019.

Här tittar vi på olikkönade par som skiljer sig 2001-2004 med data från förmögenhetsregistret.

Här tittar vi på alla par som är i en relation och som äger ett fastighetsvärde 2019.

Forskarna introducerar & reflekterar

I den här rapporten undersöker vi hur skillnaden mellan kvinnors och mäns ägande av fastigheter förändras i samband med att äktenskap ingås eller avslutas. För att göra detta använder vi oss av individdata från Statistiska Centralbyrån (SCB) och fastighetstaxeringsregistret. Vi börjar med att titta på hur fördelningen av ägande av fastighetsvärde 2019 är fördelat mellan män och kvinnor som befinner sig i en kärleksrelation, för olikkönade samboskap och äktenskap samt för samkönade äktenskap och partnerskap. Därefter tittar vi på hur fastighetsägande förändras för de kvinnor och män som ingår eller avslutar ett äktenskap under 2018. Jämfört med Ownershifts tidigare rapporter gör denna avgränsning (att vi tittar på specifika grupper under ett specifikt år) att vi inte kan dra generella slutsatser om könsskillnader i hela Sveriges befolkning. Mer om detta i metodavsnittet på sida 15.

Ownershift är alltid intresserade av ägande och likt förra årets rapport arbetar vi primärt med ägande av fastigheter som vi kompletterar med förmögenhetsstatistik. Att äga ger makt och bestämmanderätt över den eller de specifika tillgångar som ägs. På så sätt kan man påverka utvecklingen av sin bostad, sin levnadssituation, sin närmiljö och samhället i stort. Det skapar också möjligheter att med hjälp av kapital välja nya banor i livet, såsom att bli egenföretagare eller att studera.

De flesta av oss kommer någon gång under livet leva i en parrelation. I parrelationer behöver vi ofta göra ekonomiska prioriteringar som påverkar både det gemensamma och de enskilda individernas ägande och ekonomi över lång tid framöver. Flera studier har visat att kvinnor generellt tar mer ansvar för hemmet (t.ex. föräldraledighet, vab och deltidsarbete). Dessutom verkar män i större utsträckning än kvinnor ta ansvar för familjens gemensamma sparande och investeringar. Det skapar olika förutsättningar för att äga. Det skapar även olika förutsättningar för att lämna en relation.

Vår kartläggning av hur ägande påverkas av att ingå eller avsluta ett äktenskap ser vi som en startpunkt i att öka vår förståelse av ägande i kärleksrelationer. Så vitt vi vet har tidigare forskning och undersökningar som studerat skilsmässor enbart fokuserat på löner, vilket gör den här rapporten unik i sitt slag och relevant både ur policy- och lagstiftningsperspektiv. Ownershifts tanke är dessutom att innehållet i rapporten ska bidra till ett uppvaknande och en guide till hur viktigt det är att prata om och dela på tillgångar, investeringar och konsumtion i en kärleksrelation.

Våra huvudsakliga resultat och vad de kan bero på

I de flesta kärleksrelationer i Sverige 2019 delar parterna lika på ägande av fastigheter. Intressant nog är samkönade kärleksförhållanden mellan kvinnor den grupp med störst andel som delar lika, motsvarande 70 procent. I olikkönade kärleksrelationer är det 62 procent som delar lika och i samkönade kärleksrelationer mellan män är det 61 procent.

Äktenskap som ingås 2018 innebär minskade könsskillnader avseende fastighetsägande mellan de nyblivna makarna. Skilsmässor som sker 2018 ökar väsentligt könsskillnaderna avseende fastighetsägande mellan de tidigare makarna, motsvarande 350 procent till mannens fördel. Även i kärleksrelationer där kvinnor äger mer än män ökar männens ägande i samband med skilsmässa. Genomgående äger män ett större fastighetsvärde än kvinnor.

När vi kompletterar bilden med förmögenhetsstatistik ser vi att männen i genomsnitt äger mer än kvinnor under pågående äktenskap och att denna könsskillnad i ägande snarare ökar än minskar efter skilsmässa. Alla könsskillnader som vi presenterar i denna rapport är statistiskt signifikanta.

Förklaringarna till varför könsskillnader i fastighetsägande ökar i samband med skilsmässa kan vara flera och det påverkar självfallet de ▶

Fastighetsägande i olikkönade par
62 % delar lika
38 % delar inte lika

Fastighetsägande i lesbiska par
70 % delar lika
30 % delar inte lika

Anna Nordén är universitetslektor i nationalekonomi vid Jönköping International Business School och forskar bland annat kring könsskillnader inom skogsförvaltning och dess effekter för ett mer hållbart skogsbruk. Anna har en doktorsexamen i nationalekonomi från Göteborgs universitet.

Emma Heikensten har en doktorsexamen i nationalekonomi från Handelshögskolan i Stockholm och forskat om könsskillnader i ekonomiskt beteende bland annat vid the Women and Public Policy Program på Harvard Kennedy School. Emma arbetar idag som senior hållbarhets-specialist på SEB Investment Management.

slutsatser, individ- och policyrekommendationer som vi kan göra. Syftet med denna rapport är inte att på djupet förklara varför det ser på detta sätt, utan att lyfta fram och belysa hur fördelningen av ägande skiftar i samband med att äktenskap ingås eller avslutas. Nedan reflekterar vi dock över några möjliga förklaringar till de resultat vi ser.

Med hänsyn till resultaten för fastighetsägande kan det faktum att kvinnor generellt har lägre lön än män påverka deras möjlighet att ta lån. Det skulle kunna innebära att kvinnor inte har samma möjlighet att fortsätta äga fastigheter relativt männen men att de kan ha pengar investerade i andra tillgångar. Paret kan alltså ha delat lika på de värden de hade innan skilsmässan men att män snabbare går in på bostadsmarknaden igen medan kvinnor tar längre tid på sig eller att kvinnor köper bostadsrätter i större utsträckning än män. Detta verkar vara en rimlig förklaring, givet det vi ser i förmögenhetsstatistiken där både bostadsrätter, utomlands innehav av fastigheter och andra tillgångar ingår.

En vanlig föreställning är att makar delar lika på allt i ett äktenskap, dvs 50/50. Våra resultat visar att så inte är fallet, makarna äger inte lika mycket under äktenskapet, och i del två av rap-

porten förklarar Ownershift mer kring vad lagen säger kring ägande i äktenskapet. Äktenskapsförord, gåvobrev och testamenten skulle kunna vara en del av förklaringsmodellen till varför makarna inte äger lika mycket under äktenskapet. Men det kan inte förklara varför skillnaderna ökar efter skilsmässan.

Det kan också vara så att de resultat vi hittar representerar kvinnors preferenser och är den vägen som två informerade makar varit nöjda med. Men en studie i rättsvetenskap tyder på att fler män än kvinnor är nöjda med resultatet av en bodelning när tillgångarna inte delas lika. Om makarna inte delar lika är 95 procent av männen nöjda, men knappt 60 procent av kvinnorna.^[1]

Sammantaget tyder resultatet på att det samhälle vi lever i, dess normer och lagar påverkar uppdelningen av tillgångar mellan makar under ett äktenskap och vid en skilsmässa. Vi rekommenderar den intresserade läsaren att gå tillbaka till Ownershifts rapport från 2019 *”Varför äger inte kvinnor och män lika mycket än?”* för att öka förståelsen kring detta samt att läsa avsnittet där Ownershift introducerar och reflekterar kring äktenskapsbalken och regelverket kring bodelning i den här rapporten.

Anna Nordén, Erwan Dujeancourt, Sarah Bengtsson och Linda Waxin.

Erwan Dujeancourt är doktorand i nationalekonomi vid Jönköping International Business School där hans nuvarande forskning fokuserar på HBTQ- och genderfrågor samt arbetsmarknadsekonomi. Erwan har en dubbel masterexamen i International Economics and Business från Groningen University (Nederländerna) och Fudan University (Shanghai, Kina). Han har tidigare forskat vid Andrew Young School of Policy Studies i partnerskap med Världsbanken.

Sarah Bengtsson har en Civilekonomexamen i nationalekonomi från Lunds Universitet. Hon är grundare och VD för *Money Meets Soul* där hon arbetar för att öka andelen kvinnliga investerares globalt, särskilt med fokus på hållbarhet och förändring. Hon har tidigare erfarenheter från fondbolag både i Sverige och Schweiz.

**Skilsmässor ökar
könsskillnaderna
avseende
fastighetsägande
mellan de
tidigare makarna
med 350 %.**

Så har vi gjort

Några viktiga begrepp och avgränsningar när du läser rapporten

Kärleksrelation Vi använder oss av SCB:s definition av en kärleksrelation där två individer är i en kärleksrelation om de antingen är gifta eller sambos. Generellt fokuserar vi i denna rapport på olikkönade äktenskap.

Varför olikkönade? Vi fokuserar rapporten på olikkönade eftersom Ownershifts huvudfokus är att kartlägga ägande mellan könen.

Varför äktenskap? Vi fokuserar på äktenskap eftersom samboskap medför vissa svårigheter avseende att identifiera faktiska sambo-kärleksrelationer och separationer, då sambopar registreras baserat på att de är folkbokförda på samma adress. Detta kan medföra att en separation av ett sambopar enligt statistiken inte nödvändigtvis betyder att relationen tagit slut utan istället beror på att sambos av olika anledningar blivit särbos. Vidare innebär SCB:s definition av sambopar att vissa individer som är registrerade som sambopar inte har någon kärleksrelation.

Sambo Personer som har gemensamt barn, utan att vara gifta med varandra eller vara registrerade partner och är folkbokförda på samma adress. Personer som saknar gemensamma barn och är folkbokförda på samma adress räknas som sambo om:

- personerna är minst 18 år
- personerna är av olika kön
- ålderskillnaden mellan personerna är mindre än 15 år
- personerna inte är nära släkt
- endast ett möjligt sambopar kan bildas inom hushållet^[2]

Gifta sig innebär att individen går från att vara ogift till att vara gift. I vår kartläggning av vad som händer i ägande av fastighetsvärde när en person gifter sig fokuserar vi enbart på de individer som har gift sig under 2018 och som fortfarande är gifta 2019.

Skilja sig innebär att individen går från att vara gift till att vara frånskild och singel. I vår kartläggning av vad som händer i ägande av fastighetsvärde efter en skilsmässa fokuserar vi enbart på de individer som skiljer sig under 2018 och som inte har blivit sambo eller gift om sig på nytt inom två år efter separationen. Detta eftersom giftermål och samboskap kan öka möjligheterna till ägande av fastighetsvärde. Vi exkluderar även de som blivit änkor och änklingar.

Fastigheter är hus, hyreshus, lantbruk, industrienhet, elproduktionsenhet, täktmark, specialenhet, specialbostad och ägarlägenheter.^[3] Bostadsrätter ingår generellt sett inte eftersom de är registrerade på bostadsrättsföreningar och inte på privatpersoner.

Taxeringsvärdet är ett samlat värde av en fastighet, det ska motsvara 75 procent av det sannolika marknadsvärdet för fastigheter i respektive värdeområde två år före taxeringsåret. Eftersom fastighetstaxering görs vart tredje år med ett rullande schema för olika fastighetstyper motsvarar till exempel taxeringsvärdet år 2019 för ett småhus 75 procent av ett sannolikt marknadsvärde år 2016. Taxeringsvärdet år 2016 för ett småhus motsvarar 75 procent av ett sannolikt marknadsvärde år 2013. Är fastigheten bebyggd består det av ett tomtvärde plus ett byggnadsvärde. Är fastigheten obebyggd består det endast av ett tomtvärde.^[4]

Fastighetsvärde är summan av värdet av alla fastighetstyper som en individ i Sverige äger. Värdet räknas ut genom att multiplicera ägarandel med taxeringsvärdet.

Data och metod

Vår kartläggning av hur ägandet ser ut i kärleksrelationer grundar sig på individdata från Statistiska centralbyrån (SCB). Som vi förklarade ovan, fokuserar vi på olikkönade äktenskap eftersom det är här vi har den mest kompletta informationen. Vi har dock tittat på både sambopar och samkönade par för vilka vi presenterar en kort jämförelse. Totalt befinner sig 4 734 664 svenskar i en hetrosexuell relation 2019, totalt 2 367 332 par. Av dessa är 1 604 947 gifta par och 762 385 sambopar. År 2019 är 13 870 vuxna personer i Sverige i samkönade kärleksrelationer enligt SCB. I statistiken ser vi enbart de samkönade par som antingen är gifta, sambo med barn eller registrerade partnerskap.

När det kommer till ägande så fokuserar vi på fastigheter då detta är den mest kompletta statistik som finns i SCB:s databas under senare år. Statistiken över ägande av fastigheter är baserad på information från fastighetstaxeringsregistret via SCB, närmare bestämt ägarandel samt taxeringsvärdet av alla fastighetstyper som är registrerade på privatpersoner i Sverige. År 2019 äger 1 504 862 olikkönade par fastigheter med ett taxerbart fastighetsvärde varav 1 101 526 är gifta par. Vår kartläggning visar hur fastighetsägandet skiljer sig mellan könen. För varje individ summerar vi taxeringsvärdet av alla fastighetstyper som individen äger ett givet år och kallar detta för fastighetsvärde.

Vi använder detta fastighetsvärde som ett mått på ägande av fastigheter. I fastighetsvärdet ingår inte ägande av individers bostadsrätter då dessa fastigheter inte är taxerade på individnivå. Detta medför en begränsning då fastighetsvärde för individer som äger bostadsrätter blir noll.

En ytterligare begränsning med denna definition av fastighetsägande är att för individer som äger skatte- och avgiftsfria fastigheter bestäms inget taxeringsvärde^[5] och fastighetsvärdet blir därmed noll. Vidare kan vi inte se eventuella internationella innehav av fastighetsvärden. Eftersom dessa begränsningarna kan påverka våra resultat kompletteras ägandet av taxerat fastighetsvärde med förmögenhetsstatistik.

För att förstå vad som händer med ägandet i samband med att individer gifter och skiljer sig

tittar vi på två olika grupper: (1) de som gifter sig under 2018; (2) de som skiljer sig under 2018. För dessa två grupper gör vi jämförelse av ägande av fastighetsvärde både före och efter civilstatusförändringen på följande sätt:

De som gifter sig

För att se hur ägandet påverkas av att gifta sig under 2018 har vi kartlagt hur individers ägande utifrån fastighetsvärde ser ut före giftermålet, 2016, och under äktenskapet, 2019. Analysen innefattar alla individer som gifter sig under 2018 och fortfarande är kvar i samma relation 2019 samt var ogifta åren 2016-2017. Det ger oss ett urval på 62 473 individer med en genomsnittlig ålder på 35 år för kvinnor och 37 år för män.

De som skiljer sig

När det gäller förändring i ägande i samband med en skilsmässa utgår vi från de individer som skiljer sig under 2018 och inte ingår en ny kärleksrelation 2019. Den senare avgränsningen gör vi eftersom giftermål och samboskap kan öka möjligheterna till ägande av fastighetsvärde vilket skulle leda till ett felaktigt underlag för att mäta konsekvenserna i fastighetsägande efter en separation. Fastighetsvärdet för varje individ under relationen beräknas 2016, och efter separationen 2019. Detta ger oss ett urval på 14 694 individer med en genomsnittlig ålder på 46 år för kvinnor och 49 år för män.

För de individer som skiljer sig och är singlar ett år efter skilsmässan, gör vi även en analys där vi separerar urvalet beroende på hur fördelningen av ägande av fastighetsvärde såg ut under äktenskapet (2016) innan skilsmässan ägde rum givet att paret äger en fastighet. En grupp består av de individer där ägandet delas lika mellan mannen och kvinnan under äktenskapet, vilket ger oss ett urval på 5 808 individer med en genomsnittlig ålder på 48 år för kvinnor och 50 år för män. En annan grupp består av individer där mannen ägde mer än kvinnan under äktenskapet, vilket ger oss ett urval på 1 794 individer med en genomsnittlig ålder på 50 år för kvinnor och 54 år för män. En tredje grupp består av individer där kvinnan äger mer än mannen under äktenskapet, vilket ger oss ett urval på 1 050 individer med en genomsnittlig ålder på 53 år för kvinnor och 55 år för män.

Tabellen (nedan) ger en översikt av vilken empirisk strategi vi har använt för att titta på könsfördelningen av ägande före och efter äktenskap och före och efter skilsmässa.

Under äktenskap	Gifter sig under 2018, varit ogift 2016-2017 och gift med samma person 2019	Efter äktenskap
Könsfördelning ägande av taxeringsvärde 2016		Könsfördelning ägande av taxeringsvärde 2019

Under äktenskap	Skiljer sig under 2018, varit gift 2016-2017 och ogift 2019	Efter äktenskap
Könsfördelning ägande av taxeringsvärde 2016		Könsfördelning ägande av taxeringsvärde 2019

Anledningen till att vi valt att fokusera på de som gifter och skiljer sig under 2018 och inte titta på flera tidsperioder är primärt en resursfråga, men att fokusera på ett specifikt år och mäta ägande två år innan (2016) och ett år efter (2019) är också relevant av följande anledningar:

År 2019 är det senaste tillgängliga året i databasen. Att gifta sig eller skilja sig innebär att det inleds en process för uppdelningen av ekonomin, införskaffande av ny bostad och liknande. Detta kan ta längre tid när någon eller båda parterna har stora bohag med sig in eller ur äktenskapet. För att ge utrymme för förändringar i ägande låter vi det därför gå ett år efter att äktenskapet inleds eller avsluta-

des. Anledningen till att vi inte väntar längre är för att behålla så många individer i datamängden som möjligt eftersom vi inte inkluderar de individer som går in i en ny relation. Väntar vi ytterligare år med att undersöka taxeringsvärde riskerar urvalet att krympa givet att sannolikheten att individerna träffar en ny partner ökar med tiden.

I rapporten presenteras även en karta som visar graden av jämställdhet i ägande av fastighetsvärde mellan män och kvinnor i olikkönade äktenskap på kommunnivå 2019. En rangordning av Sveriges alla kommuner från mest jämställda till minst jämställda utifrån graden av jämställdhet i fastighetsägande inom äktenskapet.

En kommuns grad av jämställdhet beräknas enligt följande formel:

$$GJ = \left| \frac{M}{K} - 1 \right|$$

där GJ står för grad av jämställdhet och tar värdet 0 vid perfekt jämställdhet mellan makarna i äktenskapet, M är mäns genomsnittliga andel av det totala fastighetsvärdet inom äktenskapet, och K är kvinnors. För kommuner där t.ex. andelen av fastighetsvärdet inom äktenskapet är lika stor för kvinnor och män antar GJ värdet noll. Om gifta mäns (kvinnors) genomsnittliga andel av fastighetsvärdet överstiger kvinnors (mäns) antar GJ ett värde större än noll. Med andra ord, graden av jämställdhet (GJ) anger det absoluta avståndet från noll.

Kommunerna rangordnas sedan från mest jämställda till minst jämställda. Om två eller fler kommuner har samma grad av jämställdhet får de samma placering men är listade i bokstavsordning. Ownershift anser att kommuner där skillnaden i ägande understiger fem procent får godkänt när det gäller jämställt ägande av fastigheter inom äktenskapet.

Anna Nordén och
Erwan Dujeancourt.

Ägande av fastigheter i kärleksrelationer

Kort om fastighetsägande

Av alla vuxna i Sverige 2019 äger 41 procent en fastighet med ett positivt taxeringsvärde. Av det totala taxeringsvärdet på dessa fastigheter äger kvinnor 44 procent och män 56 procent. Män äger alltså 1,3 gånger mer än kvinnor, vilket Ownershift visade redan i vår rapport *Vem äger marken du går på?*.

Fastighetsägande i olikkönade kärleksrelationer

År 2019 är ungefär 5 miljoner vuxna personer i Sverige i en olikkönad kärleksrelation, det motsvarar 58 procent av alla vuxna.

Av alla olikkönade par i Sverige 2019 äger 64 procent en fastighet med ett taxeringsvärde. Det genomsnittliga fastighetsvärdet för ett par som äger en fastighet är knappt 3 miljoner kronor. Av detta äger kvinnor 45 procent av fastighetsvärdet medan män äger 55 procent. Med andra ord så äger män generellt 20 procent mer än kvinnor i de kärleksrelationer där det finns ett fastighetsvärde. Eftersom en majoritet (73 procent) av dessa par är gifta ser vi att resultaten för gifta ser liknande ut, män äger generellt 19 procent mer än kvinnor.

Av alla olikkönade par som äger en fastighet med ett positivt taxeringsvärde

2019 äger 62 procent en lika stor andel, motsvarande 2,4 miljoner kronor i genomsnitt. I 25 procent av paren äger mannen mer än kvinnan med ett genomsnittligt fastighetsvärde på 3,4 miljoner kronor och i 13 procent av paren äger kvinnan mer än

mannen till ett genomsnittligt fastighetsvärde på 3 miljoner kronor. Resultaten för gifta par ser liknande ut. I 65 procent av alla olikkönade gifta par äger makarna en lika stor andel, i 23 procent äger mannen mer och i 12 procent av de gifta paren äger kvinnan mer.

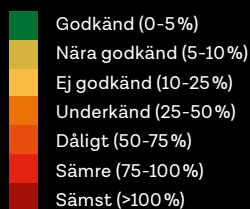
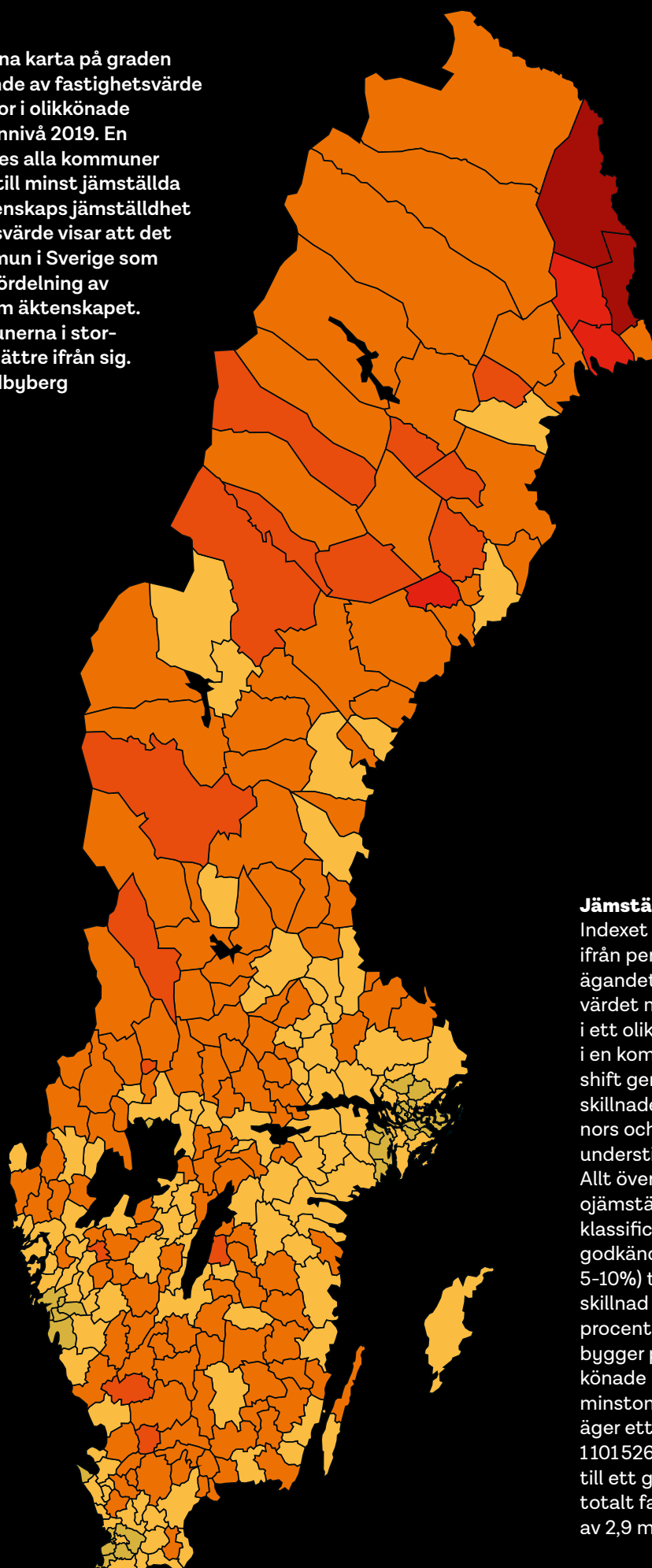

Fastighetsägande i samkönade kärleksrelationer

År 2019 är ungefär 14 000 vuxna personer i Sverige i samkönade kärleksrelationer enligt SCB. I statistiken ser vi enbart de samkönade par som antingen är gifta, sambo med barn eller registrerade partnerskap. Av dessa äger hälften en fastighet med ett taxeringsvärde. Det genomsnittliga fastighetsvärdet för kvinnor i samkönade kärleksrelationer som äger en fastighet är 2 miljoner kronor och 2,4 miljoner kronor för män. Av de kvinnliga samkönade paren delar 70 procent lika på fastighetsvärdet i relationen medan 61 procent av de manliga samkönade paren delar lika.

99 Av det totala taxerade fastighetsvärdet äger kvinnor 44 procent och män 56 procent. Män äger alltså 1,3 gånger mer än kvinnor.

Ownership visar i denna karta på graden av jämställdhet i ägande av fastighetsvärde mellan män och kvinnor i olikkönade äktenskap på kommunnivå 2019. En rangordning av Sveriges alla kommuner från mest jämställda till minst jämställda utifrån graden av äktenskaps jämställdhet i ägande av fastighetsvärde visar att det inte finns någon kommun i Sverige som når upp till en jämlik fördelning av fastighetsägande inom äktenskapet. Dock ser vi att kommunerna i storstadsregionerna gör bättre ifrån sig. Top-3 är Partille, Sundbyberg och Solna.

Jämställdhetsindex

Indexet anger hur långt ifrån perfekt jämställt ägandet av fastighetsvärdet mellan makarna i ett olikkönat äktenskap i en kommun är. Ownership ger godkänt om skillnaden mellan kvinnors och mäns ägande understiger 5 procent. Allt över det anses vara ojämnt ägande och klassificeras från nära godkänd (könsskillnad på 5-10%) till sämst (könsskillnad på mer än 100 procent). Denna statistik bygger på alla gifta olikkönade par 2019 där åtminstone en av makarna äger ett fastighetsvärde. 1101526 observationer till ett genomsnittligt totalt fastighetsvärde av 2,9 miljoner kronor.

Här fokuserar vi enbart på olikkönade äktenskap

Hur förändras ägandet av fastigheter när vi gifter och skiljer oss?

Bland de kvinnor och män som gifter sig under 2018 är könsskillnader i fastighetsägande större innan de gifter sig än under äktenskapet. Innan äktenskapet, 2016, äger männen 35 procent mer än kvinnorna, en könsskillnad som till 2019, under äktenskapet, minskar till 23 procent. Om vi ser till det genomsnittliga fastighetsvärdet 2016 och 2019 för denna grupp, ser vi att fastighetsvärdet över tid ökar mer för män än för kvinnor.

Bland par som är gifta 2016 och skiljer sig under 2018 äger män i genomsnitt 17 procent mer än kvinnorna under äktenskapet. Efter skilsmässan ökar denna skillnad till att män äger 75 procent mer. Det innebär att skillnaden ett kalenderår efter skilsmässan är drygt 4 gånger så stor som under äktenskapets sista år.

Resultaten tyder alltså på följande: Könsskillnaderna minskar i den grupp som ingår äktenskap. Könsskillnaden i fastighetsägare mellan kvinnor och män ökar efter en skilsmässa med 350 procent.

Män

Kvinnor

Hur ser det ut för sambopar?

I denna rapport redovisar vi inte resultat för sambopar i detalj p.g.a. bristande statistik. Men precis som för gifta par tyder resultaten på att könsskillnaderna i fastighetsägande minskar i samband med att individer ingår en samborelation men ökar igen efter att kärleksrelationen tagit slut.

Vad händer med fastighetsägandet vid skilsmässa i äktenskap där ägandet av fastigheter är jämställt eller ojämnt till mannens eller kvinnans fördel?

För att få en bättre förståelse av hur skillnader i ägande förändras beroende på hur jämställt ägandet är i slutet av äktenskapet har vi valt att titta på tre grupper. Den första gruppen är definierad utifrån att makarna har ett jämställt ägande under äktenskapet, dvs. de par som äger ett lika stort fastighetsvärde 2016. Den andra gruppen består av makar där kvinnan äger mindre än mannen 2016 och den tredje gruppen består av de par där kvinnan äger mer än mannen 2016.

Fördelning av makarnas fastighetsvärde

För de som gifter sig 2018

Innan äktenskap 2016

Under äktenskap 2019

Fördelning av makarnas fastighetsvärde

För de som skiljer sig 2018

Under äktenskap 2016

Efter äktenskap 2019

**Män äger
i genomsnitt
17% mer än
kvinnorna under
äktenskapet. Efter
skilsmässan ökar
denna skillnad
till att män äger
75% mer.**

I äktenskap där kvinnor och män äger lika mycket

Om vi börjar med gruppen där makarna har ett jämnt ställt fastighetsägande 2016 och tittar på de som skiljer sig under 2018 ser vi att männen äger väsentligen mer än kvinnorna 2019, närmare bestämt 68 procent mer. Könsskillnaderna går alltså från att vara noll till att män äger 1,7 gånger så mycket som kvinnorna.

I äktenskap där män äger mer än kvinnor

I de äktenskap där män äger mer än kvinnor 2016 ökar könsskillnaderna ytterligare efter en skilsmässa. Från att männen äger 371 procent mer än kvinnorna innan till 455 procent mer än kvinnorna efter skilsmässan, motsvarande från 4,7 till 5,5 gånger så mycket.

I äktenskap där kvinnor äger mer än män

I de kärleksrelationer där kvinnor äger mer än män ser vi att den genomsnittliga skillnaden minskar från att kvinnorna äger 226 procent mer än männen 2016 till 137 procent efter skilsmässan 2019.

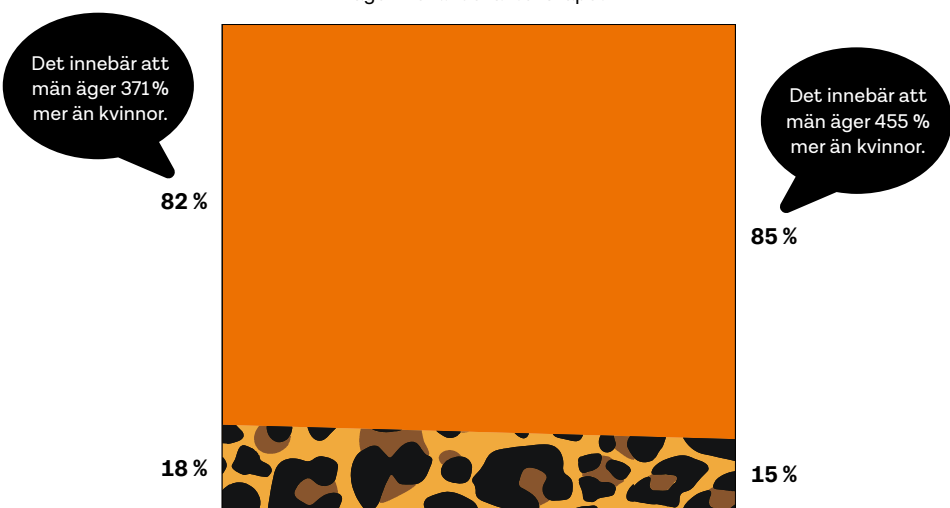
Fördelning av makarnas fastighetsvärde

För par som skiljer sig 2018 och makarna äger lika mycket under äktenskapet

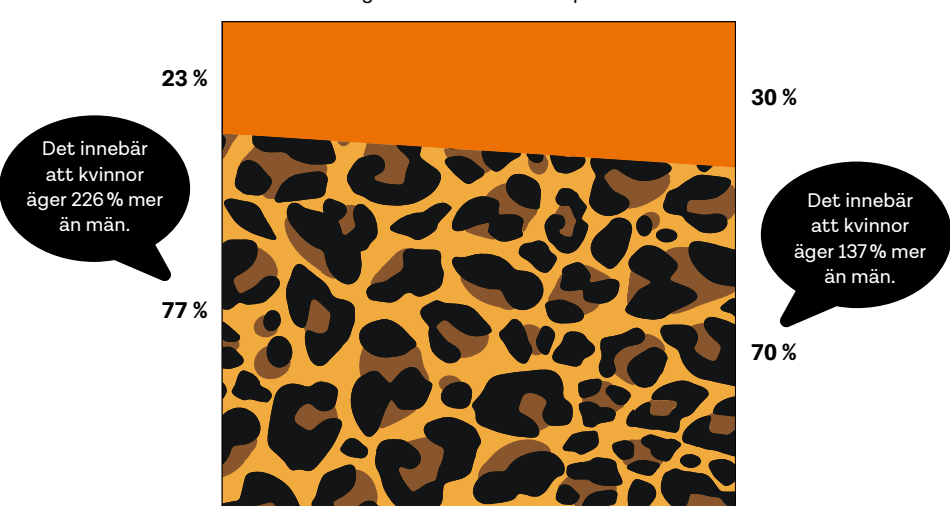
Under äktenskap 2016 → Efter äktenskap 2019

För par som skiljer sig 2018 och mannen äger mer under äktenskapet

Under äktenskap 2016 → Efter äktenskap 2019

För par som skiljer sig 2018 och kvinnan äger mer under äktenskapet.

Under äktenskap 2016 → Efter äktenskap 2019

Ownership vänder sig till Anne Boschini, professor i nationalekonomi, för att tillsammans titta på förändring i förmögenhet efter skilsmässa.

👉 Kvinnor hade knappt 40 procent och män lite drygt 60 procent av all förmögenhet.

För att få en bättre förståelse för hur könsskillnader i ägande påverkas av en skilsmässa har Ownership tillsammans med Anne Boschini tittat på förmögenhetsdata. Förmögenhet inkluderar en individs alla typer av ägande, både reala och finansiella. Exempelvis ingår, förutom individens eventuella fastighetsinnehav, individens aktieinnehav, banksparande, bil, studielån och all annan typ av ägande. Här används måttet på individens nettoförmögenhet, dvs skillnaden mellan tillgångar och skulder. Uppgifterna kommer från förmögenhetsregistret – ett register som baserar sig på förmögenhetsskattedata men också utvidgar detta för att komma så nära en marknadsvärderad nettoförmögenhet som möjligt – men som tyvärr endast finns mellan 1999 och 2006.

Förmögenhet tenderar att vara mycket ojämnt fördelat både i befolkningen och mellan kvinnor och män. Exempelvis så saknade

nästan en fjärdedel av alla svenskar en positiv förmögenhet år 2006 samtidigt som den mest förmögna tiondelen hade mer än två tredjedelar av all förmögenhet. Kvinnor hade knappt 40 procent och män lite drygt 60 procent av all förmögenhet. Det innebär att kvinnor i genomsnitt endast har två tredjedelar av mäns förmögenhet.

För att studera hur könsskillnader i ägande påverkas av en skilsmässa fokuserar vi, i linje med tidigare analyser, på äktenskap mellan män och kvinnor eftersom det finns statistiska begränsningar för uppgifter om sambos och samkönade par.

Vi vill kunna följa individer som varit gifta i minst två år och sedan skilt sig och inte gift om sig två år efter skilsmässan. Dessa begränsningar är förstås godtyckliga men målsättningen är att endast inkludera par som dels varit gifta tillräckligt länge för att kunna sägas ha haft en

Män

Kvinnor

Kvinnors andel av makarnas förmögenhet

För par som skiljer sig 2001-2004 med en positiv gemensam förmögenhet

Kvinnors andel av makarnas förmögenhet

För par som skiljer sig 2001-2004 och båda makar har en positiv förmögenhet

Under äktenskapet → Efter äktenskapet

Under äktenskapet → Efter äktenskapet

stabil situation innan skilsmässan, dels haft en tillräckligt lång period som ensamstående för att ha avslutat alla ekonomiska mellanhavanden från det tidigare äktenskapet och inte heller påverkats av nya förhållanden. Eftersom förmögensuppgifter enbart finns för åren 1999–2006 betyder detta att vi är begränsade till skilsmässor som inträffade mellan 2001 och 2004. Ställer man sedan kravet att makarna fortfarande är ensamstående två år efter skilsmässan samt att det finns gemensam positiv nettoförmögenhet att dela på både två år innan och två år efter skilsmässan motsvarar det ca 37 000 par.

Bland de par som har en gemensam positiv förmögenhet både två år innan och två år efter skilsmässa äger kvinnor 47 procent av parets förmögenhet under äktenskapet och 46 procent efter skilsmässan. Det innebär att männen i genomsnitt äger 14 procent mer än kvinnorna under och 16 procent mer efter äktenskapet. I genomsnitt äger alltså kvinnor en mindre förmögenhet än män både under och efter äktenskapet, men skilsmässa verkar inte förändra hur nettoförmögenhet delas mellan parterna i någon nämnvärd utsträckning.

Eftersom förmögensfördelningen i befolkningen är skev, i termer av att ett fåtal äger my-

cket och resten mycket mindre, är det relevant att analysera både medelvärde och medianvärde. Medianvärdet förtydligar bilden av hur parens förmögenhet delas mellan makarna. Eftersom många inte har någon förmögenhet är det rimligt att endast beakta de par där båda parter har en positiv förmögenhet.

I gruppen där båda makarna har en positiv förmögenhet ingår 17 475 par. Männen äger i genomsnitt 20 procent mer än kvinnorna under och 23 procent mer efter äktenskapet. Föreställ dig att alla dessa par står på en rad, i det första paret äger kvinnan en marginell del av den gemensamma förmögenheten och i det sista paret äger kvinnan nästintill hela den gemensamma förmögenheten. Medianen motsvarar det mittersta - alltså det 8 738:onde paret. I det paret ser vi att mannen äger 9 procent mer än kvinnan under äktenskapet, medan motsvarande siffra två år efter skilsmässan är 30 procent.

Sammantaget kan vi, trots alla utmaningar med förmögensdata, drista oss att säga att skilsmässa under åren 2001–2004 inte har någon större påverkan på hur nettoförmögenhet i genomsnitt fördelas mellan kvinnor och män. Emellertid så är riktningen på förändringen densamma som i analysen avseende fastighetsvärde.

Foto: Rickard Kiliström.

Anne Boschini är professor i nationalekonomi vid Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet. Hennes forskning fokuserar på köns-specifika mönster i beteende, utbildningsval och arbetsmarknadsutfall. Hennes forskning kring könsskillnader i förmögenhet visar att kvinnor har ökat sin närvaro i toppen av den totala inkomstfördelningen och att de har vunnit i arbetsinkomster medan männen har fått ökat kapital.

Loveline

Vår syn på romantik och relationer formas tidigt. Som barn påverkas vi av allt och alla vi möter - kultur och samhällsnormer spelar en stor roll, likväl de godnatt-sagor som läses vid läggdags. Vi lär oss att skapa relationer genom erfarenhet, därför menar anknytningsteorin att de personer som tar hand om oss tidigt har en tendens att prägla vårt sätt att relatera till andra människor för resten av livet.

När vi sedan når tonåren så börjar vår identitet att formas, mycket på grund av att tankar, förhållningssätt och relationer utvecklas och ändras. Detta bidrar till ökad självständighet och ett skifte av fokus till mer sociala sammanhang, samt både vänskaps- och romantiska relationer. Det händer mycket med kroppen och ofta börjar vi tänka mer på sex och kärlek än tidigare.

Som unga vuxna flyttar vi hemifrån tidigt, tidigast i Europa faktiskt. Redan vid 18 års ålder så flyger vi ut på egen hand för första gången. Eftersom män tenderar att vara ett par år äldre än kvinnor i ett parförhållande så leder det också till att kvinnor flyttar in i ett samboförhållande tidigare än män.

Även om samboförhållanden har blivit vanligare sedan 1960-talet så går det att hitta redan under 1800-talet under namnet **Stockholmsäktenskap** eftersom det då fanns många par just i Stockholm valde att leva och bo ihop utan att gifta sig.

Det är vanligast att vara i ett samboförhållande när man får sitt första barn, men många gifter sig så småningom. Detta verkar även bidra till stabilitet då de med barn som är gifta har en lägre risk att separera jämfört med de som förblir sambo.

Första förhållandet

När svenskar förälskar sig är mannen i genomsnitt 2,7 år äldre än kvinnan, detta har visat sig vara konstant över tid.^[5]

Flytta hemifrån

De flesta svenskar flyttar hemifrån vid 18 års ålder.^[6]

Samboförhållandet

Idag lever cirka 1,5 miljoner personer i ett samboförhållande vilket motsvarar ca 30 procent av alla som lever i en parrelation.^[7,8]

1 500 000

Samboförhållanden går att hitta historiskt, men under namnet **Stockholmsäktenskap**. Ordet härstammar från 1800-talet då det i dåtidens mått mätt fanns många par just i Stockholm som av olika anledningar valde att leva och bo ihop utan att gifta sig.

Sedan 1960-talet har även samboförhållanden blivit vanligare i Sverige i ljuset av 1900-talets stora ekonomiska, strukturella och kulturella förändringar. På 1970-talet kom den första lagen som rörde samboförhållanden och dess gemensamma bostad.

Av alla par som bor ihop i 25-årsåldern separerar ca 16 procent under ett år.

I 30-årsåldern är det 8 procent som separerar under ett år...

...medan siffran är nere på 1 procent vid 65-årsålder.

0 år

20 år

40 år

Barndomen

Vi utvecklar ett anknytningsmönster, ett karaktäristiskt sätt att relatera till andra människor, som kännetecknar hur vi formar relationer även i vuxen ålder.^[1]

Kultur, berättelser, och samhällsnormer börjar forma vår syn på romantik och förhållanden under barndomsåren, särskilt de klassiska disneyfilmerna.

Tonåren

Under tonåren så formas vår identitet och bidrar till ökad självständighet från våra vårdnadshavare. Fokus skiftar till sociala sammanhang, vänskaprelationer samt romantiska relationer.^[2]

17 år

Första sexuella relationen, svenskar har i genomsnitt sex första gången vid 17 års ålder.^[3,4]

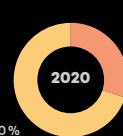
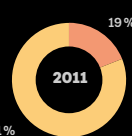
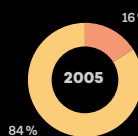
Att skaffa barn skapar en könsskillnad i lön på omkring 20 % på lång sikt, vilket ser ut att drivas av arbetskraftsdeltagande, arbetstimmar och lönenivåer.^[18]

Det tar fem år efter att barnet har fötts innan kvinnor har lika hög medelinkomst som de hade året innan barnet föddes.^[19]

Bland de par som har barn har gifta en lägre risk att separera jämfört med par som förblir sambo.^[20] Det kan bero på att barn är en grund för att hålla ihop, men också att en bra och långvarig relation bidrar till att par skaffar gemensamma barn och därmed också väljer att gifta sig.

Föräldrars ålder, utbildning, inkomst, födelseland och arbetsmarknadssektor har stor betydelse för hur mycket föräldrapenning pappor använder. Pappor med hög utbildning har till exempel ett högre föräldrapenning-uttag än andra grupper av pappor.

Andel föräldrapenningdagar för kvinnor och män.^[21]

Äktenskap

Totalt var närmare 3,4 miljoner personer gifta vid 2019 års slut. Av dessa var 7 212 kvinnor och 5 028 män i samkönade äktenskap.

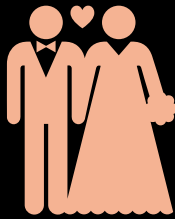
3 400 000

Under 2019 var medelåldern för kvinnor som gifte sig första gången **33,9 år**. För män var motsvarande siffra **36,3 år**. Det är en ökning med cirka sju år för båda könen sedan 1990.

Par gifter sig mer sällan i situationer där mannen varit arbetslös i mer än sex månader oberoende om kvinnan varit i arbete eller också arbetslös.^[15]

Vi gifter oss av olika anledningar. Det är till exempel oftare som kvinnans villja väger tyngst i par där båda har högre utbildning. För par med lägre utbildning är det tvärtom mannens.^[16]

Det finns inga indikationer på att de som tycker jämställdhet är viktigt skulle vara mer negativt inställda till att gifta sig. De som gifter sig gör det för att de är nöjda med relationen, oavsett hur jämställd den är.^[17]

Pension

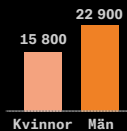
Under 2020 var den genomsnittliga åldern för att börja ta ut allmän pension 65,0 år medan genomsnittsåldern för att sluta tjäna in till pensionssystemet var 66,1 år.^[18]

64,9 år
för kvinnor

65,0 år
för män

Kvinnor inträder senare än männen både i arbetskraften och i lönearbetet, men tidigare än männen i pensionsrättsintjänandet.

Genomsnittlig total pension före skatt för boende i Sverige^[19]

Kvinnors totala pension som andel av männens, genomsnitt **69 procent**.

Kvinnor: 15 800 kronor per månad (2019)
Män: 22 900 kronor per månad (2019)

60 år

80 år

100 år

Skilsmässa

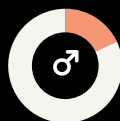
Idag splittras nästan vartannat äktenskap i Sverige. Separationsfrekvensen bland sambos är ännu högre.

25 332

Under 2019 ägde 25 332 skilsmässor rum. Antalet skilsmässor har varierat under 2000-talet, men trenden har varit stigande.^[23]

Högre utbildning associeras idag med färre skilsmässor. Välutbildade höginkomstagare tenderar också att gifta sig med varandra på grund av liknande värderingar, vilket har en stabiliserande effekt på äktenskapet.^[28, 29]

Omkring 40 procent av de kvinnliga homosexuella äktenskapen har resulterat i skilsmässa efter omkring tio år, jämfört med 30 procent av heterosexuella äktenskap och manliga homosexuella äktenskap under samma tidsram.

37 procent av de svenska kvinnorna anser att deras ekonomi är ett ganska stort hinder för att kunna separera från sin partner. Motsvarande siffra bland männen är endast **18 procent**.

21 procent

Hela **21 procent** av kvinnorna menar att de inte skulle ha råd att separera idag, samma siffra för männen är mindre än hälften, **10 procent**.^[30]

Änka

Kvinnor förväntas leva 3,4 år längre än män.^[38]

3,4 år

De som lever tillsammans med någon blir i genomsnitt två år äldre. Detta är oförändrat, rent av stärkt, enligt Statistiska centralbyrån.

Historien är full av änkor som tagit över sina mäns företag. Forskningen har visat att de har skaffat sig den kompetens de behövt för att leda och de har agerat med stor förändringskraft.^[39]

The page features a minimalist design with several abstract shapes in black and orange. A large, irregular black shape in the center contains the text. Other smaller black and orange shapes are scattered around the page, some overlapping the main text area. The background is plain white.

**Allt mitt är
inte ditt**

Vad säger lagen?

Juristerna introducerar

I den här rapporten har Ownershift tagit fram unika siffror på hur ägande av fastigheter påverkas av att ingå eller avsluta en kärleksrelation samt hur förmögenhet påverkas vid skilsmässa. Ownershift anser att bestämmelser i äktenskapsbalken och vad de innebär från ett ekonomiskt och ägandeperspektiv är viktiga att känna till för den som planerar att ingå äktenskap eller redan är gift. Även sambos bör ha koll på vad lagen föreskriver kring samboskap. Vi kommer i följande avsnitt att med hjälp av professor Margareta Brattström från Uppsala universitet förenklat beskriva lagstiftningen kring makar i ett äktenskap (äktenskapsbalken) och par i en samborelation (sambolagen).

Vi presenterar och problematiserar även kring hinder och fallgropar med äktenskapsbalken och svårigheter vid skilsmässa och konstaterar att den nuvarande ordningen med dess brister inte är förenlig med grundtanken i lagen om att skydda den ekonomiskt svagare parten. Ownershift är inte först med att uppmärksamma bristerna. I den här rapporten medverkar bland annat advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander som redan tidigare pekat

på brister och behov av förändring av regelverket kring skilsmässa och bodelning.

För att underlätta hantering av ekonomiska fallgropar har Ownershift tagit fram en lista med saker att tänka på, prata om och bocka av. Vi har förståelse för att ett sådant samtal kan ta emot, att det kan kännas oromantiskt att prata ekonomi eller olustigt för den som har mindre kunskap eller information om ekonomin. Men det är likväl viktigt. Som vi kommer att beskriva nedan är det inte så att "allt mitt är ditt" när det gäller ägande under äktenskap, som så många tycks tro. Ägande är makt även i kärleksrelationer, där brister i nuvarande ordning kan utnyttjas för att förhindra den likadelning vid skilsmässa som lagen har som utgångspunkt. Istället för en konflikt som ska lösas, kan skilsmässan komma att bli en konflikt som ska vinnas (ekonomiskt). Det är inte en rättssäker ordning för en ekonomiskt svagare part, vilket i en heterosexuell relation oftare är kvinnan. Det har den här och tidigare Ownershift-rapporter visat.

Sist i rapporten presenterar vi en lista med policyförslag till politikerna för att förutsättningarna för jämställda kärleksrelationer ska förbättras.

För när tvåsamhetens sömmar synas, knakar det i idyllens fogar.

Spricker sedermera den juridisk-ekonomiska uppgörelsen vi kallar giftermål, är det dyrt att vara fattig, mer korrekt rättsosäkert att vara den ekonomiskt svagare parten.

Kärlekens väv har behov av en ny ram, inte minst i form av ett uppdaterat ramverk. Små ändringar, med stor kärlek, för att lagens besittningskärlek inte ska bli en tvångströja, utan fylla sitt syfte, för frihet i både kärlek och ägande.

Så flyger kärlekens fågel, fritt under sina sköra vingar.

Så skyddas fallet och boets delning, om kärlekens slut så betvingar.

Ownershift vänder sig till juridikprofessorn Margareta Brattström från Uppsala universitet, som är specialist på civilrätt särskilt familjerätt. Hon fick i uppdrag att kortfattat redogöra för några viktiga delar av äktenskaps- och sambolagstiftningen som har koppling till ägande och ekonomi.

En redogörelse av den ekonomiska strukturen kring äktenskap och skilsmässa

Äktenskapsbalken reglerar vad som gäller för makar och går att läsa i sin helhet på riksdagen.se. Av bestämmelserna följer bl.a. vilka som får ingå äktenskap med varandra, hur makar förväntas bete sig mot varandra, hur en skilsmässa går till samt hur makarnas tillgångar ska fördelas vid upplösning av äktenskap genom antingen den ena makens död eller skilsmässa.

Bestämmelserna i äktenskapsbalken är avsedda att tillgodose varje individs självständighet och jämställdhet mellan makarna samt utgöra ett skydd för svagare part. Reglerna förutsätts fungera i en kontext där äktenskap utgör en gemenskap med ett för makarna gemensamt mål – familjens bästa. Lagen ska tillgodose flera delvis motstående intressen och lösningar i varje enskilt fall ska bygga på en balanserad kompromiss mellan ett antal äktenskapsrättsliga principer. Hur det kommer till uttryck illustreras nedan.

Makarnas rättigheter och skyldigheter under äktenskapet

Under äktenskapet ska makarna enligt lagen fördela utgifter och sysslor mellan sig, verka för familjens bästa och lämna de upplysningar till varandra som behövs för att bedöma familjens ekonomi. Makarna ska bidra till gemensamma och personliga behov, var och en efter egen förmåga. Det kan ske genom inkomster från arbete och från kapital eller genom att ta hand om familjens hem och barn. Under äktenskapet gäller en ömsesidig underhållsskyldighet makarna emellan. Om den ena maken inte har möjlighet att bidra ekonomiskt till hushållet eller sitt personliga behov, så ska den andra maken skjuta till medel.

Samma standard ska gälla för båda makarna. Den som inte får sitt behov av underhåll tillgodosett under äktenskapet kan vända sig till domstol för att få underhållsbidrag fastställt.

Äganderätten i ett äktenskap

Vardera make äger sina egna tillgångar och ansvarar ensam för sina skulder. Ett äktenskap medför inte att det automatisk uppstår samägande mellan makarna. Däremot kan makar

förvärva egendom tillsammans. Makar kan också bli samägare till exempel genom att en make skänker en andel av sin fastighet till den andra.

Huvudregeln är att var och en av makarnas tillgångar klassificeras som **giftorättsgods**. Det får betydelse vid upplösningen av äktenskapet; giftorättsgods ingår i den bodelning

som ska genomföra. **Giftorätt** inträder således genom äktenskapet och innebär en framtida rätt till hälften av de nettovärden (tillgångar minus skulder) som finns vid tidpunkten för ansökan om skilsmässa eller ena makens död. Omfattningen av giftorätten kan begränsas av att en makes egendom är enskild, något som förutsätter att makarna kommit överens om det genom ett äktenskapsförord eller att det angetts som villkor vid gåva eller arv till en av makarna.

Äktenskapsförord är ett avtal mellan makar där de bestämmer att viss egendom som någon av dem äger ska utgöra **enskild egendom** istället för giftorättsgods och därmed undantas från en framtida bodelning. Det är också möjligt att genom äktenskapsförord helt utesluta giftorätten eller bestämma att egendom som kan komma att tillfalla en make genom arv, gåva

Viktiga begrepp kopplade till äktenskaps- och sambolagstiftningen är fetmarkerade i texten.

eller testamente ska utgöra enskild egendom. Om makarna vid en senare tidpunkt kommer överens om att återinföra giftorätt kan detta ske genom ett nytt äktenskapsförord. För att ett äktenskapsförord ska vara giltigt måste det vara skriftligt, daterat, undertecknat av båda parter samt registrerat hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord kan skrivas både inför eller under ett äktenskap. Det är viktigt att båda makarna förstår följderna ett äktenskapsförord innan de skriver under det. Men det är svårt att på förhand förutse konsekvenserna, bland annat för att det inte går att veta vad som kommer orsaka upplösning av ett äktenskap (kan vara skilsmässa eller någons död) och när det kommer ske. Därför finns det anledning för makar att med jämna mellanrum utvärdera sin situation och överväga om det finns skäl att ingå ett äktenskapsförord eller att ersätta ett sådant med ett nytt. I sammanhanget bör observeras att äganderätt inte kan överföras från en make till den andra genom ett äktenskapsförord, utan det förutsätter köp, byte eller gåva.

Gåvobrev och testamente är legala dokument som bl.a. kan användas av en tredje utomstående part för att göra egendom som mottagaren får som en gåva, ett arv eller testamenteriskt förordnande till enskild. Följden blir densamma som av ett äktenskapsförord med förordnande om enskild egendom, d.v.s. egendomen undantas från en framtida bodelning mellan ägaren och dennas make. När det är tredje man som förordnat om enskild egendom är det som regel inte möjligt för makarna att genom äktenskapsförord göra om egendomen till giftorättsgods.

Under ett äktenskap kan mycket hända utan att makar reflekterat över dess konsekvenser för en framtida bodelning. Det kan vara bra att veta att äktenskapsbalken innehåller **tolkningsregler beträffande enskild egendom**. Om enskild egendom säljs och används för förvärv av en ny tillgång bli även den nya tillgången enskild egendom, såvida inte annat framgår av ett äktenskapsförord eller av villkor från tredje man. Exempelvis, när en make har en fastighet som utgör enskild egendom som säljs och pengarna används för att köpa en ny gemensam bostad åt familjen, utgör även den nya fastigheten enskild egendom. Utgångspunkten beträffande avkastning av enskild egendom är den motsatta; avkastning utgör giftorättsgods om inget annat framgår av ett äktenskapsförord eller villkor från tredje man. Exempel på avkastning kan vara hyresintäkter från en fastighet eller aktieutdelning, som alltså ska delas. Den som anser sig ha rätt att undanta egendom från en bodelning för att den är enskild har bevisbördan för att förutsättningarna är

uppfyllda; något som kan få särskild betydelse när t.ex. ursprungsegendomen inte finns kvar.

Notera att ägaren av en enskild egendom har rätt att skänka eller sälja hela eller delar av en tillgång som utgör enskild egendom, också till den hon eller han är gift med. För mottagaren blir egendomen giftorättsgods, såvida makarna inte bestämmer annat genom ett äktenskapsförord.

Vid en skilsmässa - bodelningens genomförande

När ett gift par skiljer sig ska det göras en **bodelning**. Det innebär att värdet av makarnas tillgångar delas mellan dem. För varje make tas värdet av dennes giftorättsgods (egendom som inte är enskild egendom) fram, från detta värde dras ägarens eventuella skulder. Nettovärdet av vardera makes tillgångar läggs sedan samman och summan delas i två. Det är datumet för ansökan om skilsmässa som avgör vilka tillgångar och skulder som ska beaktas vid bodelningen. Värdet som delas är däremot det som tillgångarna har när bodelningen väl kommer till stånd. Under mellantiden, från ansökan om skilsmässa fram till bodelningen, förvaltar ägaren sina respektive tillgångar, det ska dock ske i båda makarnas intresse och det föreligger en redovisningskyldighet. Vid vårdslös förvaltning ska kompensation för ekonomisk skada utges till den andra maken och om det behövs för att skydda den ena makens rätt vid bodelning, ska domstolen på begäran sätta den andra makens egendom eller del därav under särskild förvaltning.

Efter att ha identifierat och värderat de tillgångar som ska delas lika genom bodelningen ska dessa fördelas på makarna. Det sker genom **lottläggning**.

Som huvudregel gäller att vardera maken har rätt att som sin lott behålla sin egendom. Det är bara gemensam bostad och bohag som är undantagna och istället, mot avräkning, tilldelas den make som anses ha störst behov. Resultatet ska även i sådant fall bli en likadelning av nettotillgångarnas värde, så den som får bostaden på sin lott måste ge kompensation till ursprungsägaren. Med undantag för gemensam bostad och bohag, innebär lottläggningen att den part som före delningen ägde mest, och som alltså ska avstå från egendom, avgör vad den andra ska få för saker. Parten kan välja mellan att

lämna egendom till den andra maken eller ge motsvarande värde i pengar. Den mottagande parten kan uttrycka önskemål men får hålla till godo med det som anvisas. Om det blir något som den mottagande parten inte vill ha kan den personen sälja egendom och erhålla motsvarande värde som angetts i bodelningen. ▶

Margareta Brattström, professor i juridik vid Uppsala universitet.

Det finns ingen tidsfrist inom vilken en bodelning ska begäras eller genomföras. Om bodelningen tar ovanligt lång tid i anspråk (typiskt sett mer än ett år från ansökan om skilsmässa) kan en part som använder den andras egendom bli skyldig att betala nyttjanderättsersättning till ägaren. Så kan också bli fallet om en av parterna bor kvar i den gemensamt ägda bostaden och den andra flyttar ut. Ersättningens storlek är i första hand en förhandlingsfråga. Några fasta bestämmelser om hur den ska beräknas finns inte.

Reglerna om bodelning är **dispositiva**; makar som är överens kan fördela tillgångar mellan sig på det sätt som de tycker är bäst. Om parterna inte kan komma överens är det äktenskapsbalkens regler som avgör utfallet av en bodelning.

Vad ska delars?

Som nämnts ovan är det vardera makes giftorättsgods som ingår i en bodelning och ägaren har rätt att behålla den på sin lott efter äktenskapet om denne så vill. Vem som äger vad och om tillgången utgör giftorättsgods eller enskild egendom är alltså viktigt att veta. För att avgöra äganderättsfrågan anses det finnas skäl att ta hänsyn till den familjerättsliga situationen som gäller mellan makar (och sambor). Under äktenskapet lever par i en intressegemenskap med en sammanflätad ekonomi. Därför finns det flera viktiga **presumtioner** som bl.a. kan användas vid en bodelning.

- När det gäller **lösöre** som finns i hemmet och som förvärvats av någon av makarna för gemensamt bruk är utgångspunkten att det är **samägt** om båda makarna bidragit till familjens ekonomi. Om en av makarna stått för matinköp eller andra löpande utgifter medan den andra köpt exempelvis möbler och datorer anses de sakerna som finns i hemmet samägda med lika stora andelar om inte annat kan visas vara avtalats.
- **Dold samäganderätt** kan föreligga beträffande egendom som en make (eller sambo) formellt sätt köpt själv. Dold samäganderätt kan avse fastigheter, bostadsrätter, bilar m.m. och gäller även om egendom är enskild egendom för den formella ägaren. Förutsättningen för en presumtion om dold samäganderätt är att **1)** en make förvärvat egendom avsedd för parets gemensamma

bruk, och **2)** den andra maken bidragit ekonomiskt vid själva förvärvet, genom att exempelvis stå för handpenningen vid ett bostadsförvärv eller tecknats som medlåntagare för lån som finansierade köpet. Presumtionen om dold samäganderätt bryts om den formella ägaren kan visa att samägande inte var avsedd eller att det ekonomiska bidraget exempelvis var ett lån till förvärvaren. Att äganderätten till egendom kan fastställas på detta mer informella sätt mellan makar (och sambor) anses vara viktigt för att skydda ekonomiska insatser av en part som formellt inte framstår som ägare. Parterna kan när som helst tydliggöra samäganderättsanspråk av det slag som nämnts här genom överenskommelse – alltså redan under sitt äktenskap eller i samband med en bodelning. Vid oenighet om vad som gäller beträffande äganderätten till viss egendom är det domstol som slutligen har att avgöra frågan.

Vad gäller för pensionerna vid en skilsmässa?

En viktigt och ofta värdefull tillgång är makarnas **pensionsrättigheter**. Trots att alla tillgångar inklusive pensionsrättigheter typiskt sett utgör giftorättsgods ska vissa tillgångar undantas från en bodelning med stöd en regel om egendom av särskilt slag. Det får till följd att rätt till allmän pension aldrig ingår i en bodelning, och att tjänstepension ofta undantas. Däremot ska privat pensionssparande som regel ingå i en bodelning.

Oskäligt bodelningsresultat?

Även om makarna inte är överens finns ett visst utrymme för att frånga principen om hälftindelning vid bodelning. Skevdelningsregeln är främst avsedd att tillämpa vid korta äktenskap (mindre än fem år, inkluderande sammanboende före äktenskapet). Lite förenklat uttryckt byggs delningsrätten upp successivt allt eftersom makarna liv och ekonomi tvinnats samman genom äktenskapet. Denna tanke kan göra att det i ett enskilt fall anses rimligt att t.ex. 3/5 av vardera makes giftorättstillgångar delas när en skilsmässa inträffar efter tre års äktenskap. Det finnas också andra omständigheter som gör att en likadelning kan bedömas som oskälig, t.ex. om en make fått ett stort arv i slutet av äktenskapet. Skevdelningsregelns utformning gör att det kan bedömas

som skäligt att den som bidrar med störst värden till bodelningen ska få behålla vissa värden för egen del, däremot inte att den som bidrar med minst erhåller mer än vad som följer av en likadelning. Beträffande pensionsrättigheter finns en särskild jämningsregel – om där är oskäligt att dela privat pensionssparande kan det undantas från bodelningen oberoende av hur mycket en make bidrar med till bodelningen. Denna jämningsregel kan användas för att i praktiken utjämna makars pensionsrättigheter t.ex. i de fall en makes deltidarbete föranlett privat pensionssparande samtidigt som den andra maken arbetet heltid och därmed intjänat en god allmän- och tjänstepension.

Om makarna inte kommer överens

Om makar inte på egen hand kan komma överens om en bodelning utser domstol på ansökan av ena eller båda makarna en bodelningsförrättare. Förrättarens uppgift är att ombesörja bodelningen och ska utreda makarnas egendomsförhållanden, medla mellan dem för att de om möjligt ska nå en överenskommelse och ytterst bestämma delningen. Oftast är förrättaren en advokat eller jurist. För att få fram ett tillförlitligt beslutsunderlag finns ett antal åtgärder som bodelningsförrättaren kan vidta. Det är makarna som betalar för bodelningsförrättarens arbete och utgifter, typiskt sett får de stå för halva kostnaden var.

En bodelningsförrättares beslut är ett s.k. fastställelsebeslut; i beslutet framgår värdet på boets tillgångar och vem som ska få vad. Om en part vägrar att lämna över tillgångar enligt beslutet efter att det meddelats, måste den andra parten få ett fullgörelsebeslut, för att därefter ansöka om betalningsföreläggande eller handräckning hos Kronofogden eller domstolsbeslut.

När en bodelningsförrättare inte förmått parterna att komma överens om bodelning utan fattat ett bodelningsbeslut kan beslutet överklagas till domstol. I domstolsprocessen gäller rättegångsbalkens regler som bl.a. ger möjlighet att begära ut material från motparten, genom ett s.k. informationsföreläggande.

Försörjning under betänketid och efter skilsmässa

Efter en skilsmässa är utgångspunkten att vardera maken svarar för sin egen försörjning. I många fall ska en skilsmässa föregås av en betänketid om sex till tolv månader (t.ex. om makarna har barn under 16 år eller

bara en av dem vill skiljas). Äktenskapet består under betänketiden och då gäller att makarna ska leva på samma nivå, något som kan tillgodoses genom underhållsbidrag om den ena har bättre ekonomi än den andra. Ett sådant bidrag kan vara en viktig förutsättning för att den av makarna med sämst ekonomi ska våga initiera en skilsmässa och få praktisk möjlighet att flytta från sin make. Om parterna inte kommer överens om underhållsbidrag under betänketiden kan domstolen avgöra frågan inom ramen för skilsmäsoärendet.

Om en make inte kan försörja sig efter upplösningen av äktenskapet och det har sin grund i hur makarna organiserat sitt liv tillsammans kan under som utgångspunkt en övergångsperiod en fortsatt underhållsskyldighet föreligga, givet att den andra maken har råd. I praktiken är det ytterst ovanligt att en part har rätt till underhållsbidrag.

Vad gäller i ett samboförhållande?

För att en relation ska gälla under sambolagens bestämmelser ska det vara frågan om två ogifta personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och som har gemensamt hushåll. Genom att påkalla bodelning inom ett år från en separation (eller efterlevande sambo senast i samband med att bouppteckning förrättas) ska nettovärdet av bostad och bohag som införskaffats för parets gemensamma användning (samboegendom) delas lika. Om parterna inte kan komma överens om bodelningen kan det förordnas en bodelningsförrättare, på samma sätt som vid äktenskap.

Redan i samband med att ett par flyttar ihop, eller när som helst under förhållandet kan de ingå ett skriftligt **samboavtal** där de antingen bestämmer att viss egendom ska undantas från en eventuell bodelning eller att en sådan överhuvudtaget inte ska ske. Samboavtal fyller delvis samma funktion som ett äktenskapsförord mellan makar. Det är därför viktigt att båda parter förstår de ekonomiska konsekvenserna av ett samboavtal innan de skriver under det. Sambor kan inte genom ett samboavtal utvidga delningsrätten till att omfatta annat än bostad och bohag införskaffat för gemensamt bruk. Däremot kan de under sin relation använda sedvanliga förmögenhetsrättsliga avtal såsom gåva – inklusive utfästelse av gåva – köp och byte i syfte att förebygga ekonomisk ojämställdhet vid en eventuell separation, se även avsnittet om dold samäganderätt ovan, som annars kan bli en följd av hur de utformar sitt liv tillsammans.

**Bodelningsprocessens
brister innebär att
lagstiftningen i
praktiken inte skyddar
den ekonomiskt
svagare parten.**

Bodelningsprocessen – hinder och fallgropar

Bodelningsförrättning – ett privatfinansierat påtvingat tvisteslösningssystem

Mer än hälften av alla äktenskap slutar i skilsmässa och då ska det enligt lag förrättas en bodelning. Om parterna inte kommer överens måste en eller båda av dem ansöka om en bodelningsförrättare för att få fram ett s.k. tvångsskifte. Förrättaren, den som ska utreda och besluta, utses av domstol. Men, till skillnad från en vanlig tvist i domstol, är förrättaren en advokat som parterna måste betala för själva. Förrättaren kostar normalt 2 000–3 000 kronor per timme och om det blir en långdragen process kan totalkostnaden uppgå till 100 000-tals kronor. Rättsskyddet som ingår i en hemförsäkring täcker normalt inte kostnader för bodelning vid skilsmässa. Det finns en viss ersättningsgaranti från staten, men den gäller enbart bodelningar med tillgångar på maximalt 100 000 kronor och täcker bara en bråkdel av kostnaderna. Ersättningsgarantin har inte förändrats sedan 1990-talet och det har blivit allt svårare att få bistånd.

Det är många som inte ens har råd att påbörja en bodelningsprocess med hjälp av en förrättare. Den ekonomiskt svagare parten i ett äktenskap riskerar att gå miste om tillgångar för att det är för dyrt att ta hjälp med att få rätt.

Många par i äktenskap tänker inte på att det finns en upplysnings- och lojalitetsplikt kring ekonomin, man litar på varandra och det är först vid skilsmässa som det blir viktigt att redogöra för alla tillgångar. Om inte makarna på förhand avtalat om annat i ett äktenskapsförord, eller om det följer av exempelvis testamente eller gåvobrev, ska nettovärdet av alla tillgångar delas lika. Men om makarna inte har insyn i varandras ekonomi, hur blir det då med likadelningen? Om exempelvis den ena maken har skött de ”gemensamma” investeringarna i aktier och fonder, som den andra maken har svårt att få alla fakta om, finns en stor risk att det påverkar likadelningen till nackdel för den som har ett informationsunderläge.

Inför bodelningsförrättaren råder upplysningsplikt, men den är inte sanktionerad, dvs den som vägrar samarbeta och ge upplysningar tar ingen risk för påföljd/straff. Förrättaren saknar egna tvångsmedel för att få fram infor-

mation. En förrättare kan begära s.k. informationsföreläggande i domstol, men det innebär att förrättningsprocessen blir längre och mer kostsam. Förrättarens arbete med en begäran om informationsföreläggande bekostas av parterna själva. Det är därtill svårt att få ett sådant föreläggande i en bodelning. Föreläggandet måste vara precist, det ska vara tydligt vilken information som avses. För en part som vet, eller på goda skäl misstänker, att det finns dolda tillgångar, men som inte kan beskriva exakt vad eller var, är det svårt att vara precis. Det ligger i sakens natur att den som är förd bakom ljuset inte har alla fakta.

Det finns en möjlighet att begära att en part går ed på sina tillgångar. Men om det visar sig att en part som gått ed inte varit sanningsenlig är det inte förrättaren utan polis och åklagare som ska bedöma om det rör sig om mened enligt brottsbalken, vilket i så fall hanteras som ett separat ärende. Om bevisläget är svårt, vilket det ofta är, lägger åklagaren ner förundersökningen och det väcks inget åtal. I praktiken används möjligheten till nedgång ytterst sällan. Det finns säkert flera skäl till det. Dels tycks det vara oklart hur en eventuell mened påverkar utgången i bodelningsprocessen. Dels kan man nog anta att f.d. makar, även om de är osams, drar sig för att polisanmäla varandra.

Det finns ingen maxgräns för hur länge en bodelningsprocess kan pågå hos en förrättare. Att dra ut på tiden har kommit att bli en taktik i syfte att få den ekonomiskt svagare parten (som inte har råd) att ge upp och tvinga fram ett avslut. I förrättningsprocessen tillämpas inte heller de regler som annars gäller vid allmän domstol (dvs rättegångsbalken). Det innebär att om den ena parten i bodelningen drar ut på tiden har förrättaren inga effektiva möjligheter att driva processen framåt. Det samma gäller om en part döljer tillgångar.

Det finns idag alltför många möjligheter för en part, som vinner på att delningen förseñas, att dra ut på bodelningsprocessen i flera år. Att hänvisa till och kräva att domstol ska pröva vissa tvistefrågor eller att kräva s.k. nyttjanderättsersättning och samtidigt dra ut på tiden är exempel på åtgärder för att trötta och svälta ut en part som inte har råd eller ork.

Det finns inga krav på en förrättare att upprätta en tidsplan eller hålla tidsfrister. De förrättare som idag utses för att hantera en bodelningstvist är vanligtvis advokater. Advokater ska följa Sveriges advokatsamfunds etiska regler, bl.a. ska de tillse att ärenden hanteras skyndsamt. Om en förrättare tar för lång tid på sig kan en missnöjd part anmäla denne till advokatsamfundet. Få vet om möjligheten att klaga på en förrättare. Dessutom kan en förrättare begära att få bli entledigad från ärendet. Om så sker ska en domstol utse en ny förrättare och då börjar hela ärendet om från början, vilket innebär att bodelningen tar ännu längre tid.

Lagstiftaren har känt till dessa problem sedan länge. Redan i utredningen, Ds 2005:34, som lades fram 2005 framkommer:

”Praktiskt verksamma jurister kan vittna om stora handläggningsproblem i anledning av parts passivitet och frånvaro från sammanträden. För den ekonomiskt sämst ställda parten har slutförandet av bodelningen vanligtvis mycket stor ekonomisk betydelse, varför en effektiv handläggning är viktig.”

Utredningen föreslog även att bodelningsförrättares beslut ska vara verkställbart, d.v.s. få status som ett fullgörelsebeslut, för att komma till rätta med de situationer där en part vägrar att lämna över tillgångar enligt beslutet. Att förrättningsbeslutet idag bara är ett fastställelsebeslut innebär i praktiken att en part som kämpat sig igenom en lång bodelning med en trilskanke motpart kan bli tvungen att fortsätta driva process (för att få det som den har rätt till). De förslag som lades fram i utredningen ledde inte till någon förändring.

Domstol – först när det finns ett förrättningsbeslut

En part som anser att en bodelningsprocess hos en förrättare drar ut alltför mycket på tiden kan med dagens regelverk varken kräva

att ett bodelningsbeslut ska fattas eller att ärendet ska överlämnas till domstol.

När bodelningsförrättaren fattat ett bodelningsbeslut kan dock en part som är missnöjd med beslutet överklaga detta till domstol. Vid domstol är det inte lika lätt för en part att dra ut på tiden genom passivitet. Informationsförelägganden, stupstockförelägganden och tredskodom är några av de åtgärder som finns hos domstolen, och som gör stor skillnad. Men om en part undanhåller tillgångar även i domstol är det dock problematiskt att det är svårt att få informationsföreläggande i bodelningsmål (se även under förrättningsprocessen ovan).

Viktiga begrepp kopplade till äktenskaps- och sambolagstiftningen är fetmarkerade i texten.

Informationsföreläggande: krav på från domstolen att lämna viss information, vite kan utdömas för den som vägrar.

Stupstocksföreläggande: domstolen meddelar slutligt datum för inlagor från parterna för att sedan ta beslut, efter detta går det inte att yttra sig mer.

Tredskodom: när en part uteblivit eller inte svarat i ett mål så dömer domstolen till den andra partens fördel.

Kombinationen av svårigheten att få ett informationsföreläggande och det faktum att det är riskfritt att undanhålla tillgångar inbjuder till brott mot upplysningsplikten. Plikter utan sanktion ger ingen bra regelefterlevnad. Efterlevnaden av upplysningsplikten har avgörande betydelse för möjligheten att tillämpa lagens princip om likadelning. Lagen bygger på att dess regler följs och konsekvenserna när så inte sker är att det är svårt, kanske rentav omöjligt, för den av makarna som har sämre eller ingen information, att tillvarata sina intressen. ▶

Anna Nordén, Helene Hillerström
Miksche, Emma Heikensten och
Ulrika Rosén.

Undantag från likadelningen - svåra att ändra i efterhand

Utöver svårigheten för en ekonomiskt svagare part att tillvarata sina intressen i en bodelning blir det därtill allt vanligare att makar ingår äktenskapsförord (ett avtal mellan makar som vanligtvis reglerar vad som ska vara enskild egendom i ett äktenskap). Den enskilda egendomen ingår inte i en bodelning, d.v.s. ska inte delas vid skilsmässa. Antalet registrerade äktenskapsförord har enligt statistik från skatteverket ökat under det senaste decenniet (15,3% på 9 år). Orsaken till ökningen och på vilket sätt äktenskapsförord påverkar fördelning av tillgångar mellan kvinnor och män är intressant att studera vidare.

Möjligheten att jämka ett äktenskapsförord (få det ändrat i vissa delar) är svårt. Det sker i princip bara om den ekonomiskt svagare parten riskerar att stå nästan helt lottlös p.g.a. äktenskapsförordet. På liknande sätt är det med ekonomiskt underhåll efter skilsmässa, det är endast vid speciella omständigheter som det kan bli aktuellt. I en skilsmässa med ekonomisk obalans kan man inte förlita sig på jämkning av äktenskapsförord eller underhåll. I ett äktenskap där den ena parten har enskild egendom (genom äktenskapsförord, testamente eller liknande) till betydande värden, så gäller det därför att hitta en rättvis balans redan under äktenskapet. Det finns flera sätt, om en part äger enskild egendom kan det t.ex. kompenseras genom att annan tillgång görs enskild för den andra parten.

Pensionssparandet är sällan jämställt i ett äktenskap. I utredningen "Jämställda pensioner?" Ds 2016:19 konstaterar "Pensionsgruppen" att det allmänna pensionssystemet i grunden är könsneutralt då pensionen beräknas oberoende av kön, men att den pension som betalas ut i genomsnitt är mycket högre för män (än kvinnor):

"Så i praktiken ger det jämställda pensionssystemet inte jämställda pensioner. Att det blir så beror på att pensionssystemet är avgiftsbestämt och att pensionen beräknas utifrån hela livets inkomster. Pensionen blir därmed en avspiegling av den samlade arbetsinkomsten under livet och eftersom förvärvslivet inte är jämställt så blir inte heller pensionen jämställd."

Utöver att makar ofta har olika mycket i pensionsavsättningar finns det även en risk för obalans i samband med skilsmässa om makarna sparar i olika pensionsformer; som regel ingår allmän pension och tjänstepension inte i bodelningen medan privat pensionssparande gör det.

Internationell utblick

Sverige är ansluten till FN:s kvinnokonvention. Sveriges Kvinnolobby och CEDAW-nätverket har i en granskning av hur Sverige lever upp till FN-konventionen framställt krav till regeringen. Granskningen ligger till grund för FN:s uppföljning av hur Sverige lever upp till Kvinnokonventionen. På listan finns två krav som är kopplade till ämnet för denna rapport: att införa en tidsgräns för bodelning och att den make som förhalar ska kunna bötfällas.

Sverige är ansluten till Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Där framgår det att Sverige är skyldigt att erbjuda sina medborgare en rättvis och effektiv prövning av frågor som rör egendomsskydd och ekonomiska angelägenheter. Det innebär att prövning ska ske inför en oavhängig och opartisk domstol inom skälig tid. Domstol ska enligt Europakonventionen vara opartisk och oavhängig och upprättad enligt lag.

Slutord

Effektiva regler för bodelning är en fråga om rättssäkerhet, oavsett storleken på tillgångarna. En snabb och kostnadseffektiv bodelning är en förutsättning för den lika delning och den ekonomiska självständighet som lagen eftersträvar mellan makar. Enbart risken för en långdragen och kostsam process kan avhålla eller förhindra en part från att kräva och få sin rätt. Att bodelningsförrättare inte blandas in behöver inte innebära att bodelningen har varit rättvis. Det är idag alltför lätt för en part att förstöra för den andra i samband med bodelning, utan reella konsekvenser. Bristerna i regelverket är kända sedan länge och drabbar särskilt kvinnor som i högre utsträckning är den ekonomiskt svagare parten i både äktenskap och samborelationer.

**Effektiva regler
för bodelning
är en fråga om
rättssäkerhet,
oavsett storleken
på tillgångarna.**

Ownership vänder sig till advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander för att få hennes reflektion kring rapportens resultat.

Åtgärder behövs

– för mer rättvisa bodelningsresultat

Du är en familjerättsadvokat med stor erfarenhet och har i flera sammanhang kritiserat regelverket kring bodelningar. Varför då?

– Det är svårt och kostsamt att driva igenom en bodelning när man inte är överens. Konsekvenserna blir väldigt stora för den som är i ekonomiskt underläge. Att skilja sig i Sverige är lätt, vi är ett av de länder i världen där det är lättast att skilja sig, men det är inte lika lätt att få sin rättmätiga andel efter en skilsmässa.

Beror detta på lagstiftningen? Vad behöver göras tycker du, för att förändra det här?

– Äktenskapsbalkens grund är det inget fel på. Den anger att parterna är självständiga ekonomiska enheter och att de utifrån detta ska hjälpa varandra ekonomiskt i ett äktenskap. Det är bra. Men det är tre saker som behöver göras!

För det första. Bodelningsförrättare behöver nya och bättre verktyg för att kunna driva igenom en process mer effektivt och skyndsamt. Till exempel bör förrättaren kunna kalla parterna till ett möte med vite, det är inte ovanligt att en av parterna inte dyker upp och det skulle i så fall kosta att inte komma. Man borde även kunna använda stupstockförelägganden, dvs att om en av parterna inte inkommer med uppgift om tillgångar och skulder så läggs den andres uppgifter till grund för bodelningen. Därtill är det problem att en bodelning när den väl är klar inte går att verkställa per automatik, det kan fortfarande vara en process att få ut sin andel. Regeringen tog redan för 15 år sen fram en utredning som handlade om dessa frågor. Att förslagen i ”*Telemans departementspromemoria*” inte är genomförda är märkligt eftersom det rör sig om ganska enkla saker som behöver förändras för att få systemet att fungera bättre. Förslagen innebär inte några utökade kostnader för staten och ändringarna skulle troligtvis hjälpa ganska mycket.

För det andra är det dyrt med bodelningsprocesser. Staten borde ge bättre ekonomiskt stöd. Parter borde ha rätt

till rättsskydd eller rättshjälp, så att de har råd att betala en egen advokat och ersättningsgarantin behöver höjas.

Det tredje det handlar om kunskap. Vi behöver ge blivande makar mer kunskap om vad ett äktenskap innebär juridiskt och att ägandet har stor betydelse. Det är en jätteviktig faktor!

Du säger att det är dyrt och att det behövs ekonomiskt stöd. Vad kan en utdragen bodelningsförrättning kosta?

– Det är egentligen omöjligt att svara på vad en bodelning kostar, det är väldigt olika. Men låt oss ta ett exempel som avser en något mer komplicerad bodelning. Den selsätter ofta tre advokater, en som företräder respektive make och en bodelningsförrättare. Timtaxan för advokater skiljer sig ganska mycket, advokater som är specialiserade har relativt höga taxor, men utgår vi från rättshjälpstaxan, som är en låg ersättningsnivå, så är det minst 1700 kr/tim inklusive moms. Låt oss säga att bodelningsförrättaren lägger uppskattningsvis 50 timmar per år, då blir ersättningen till denne ca 100 000 kr, och det är bara för ett år. Utöver det ska man betala sin egen advokat med minst lika mycket.

Det kan innebära att man inte har råd att driva processen. Det är inte ovanligt att krångliga bodelningar, där en av parterna inte vill medverka, tar flera år att tröska sig igenom. Parterna har en skyldighet att betala hälften av kostnaderna för en bodelningsförrättare var, om en av parterna struntar i att betala sin del kan bodelningsförrättaren ibland kräva att den andre ligger ute med hela summan för att göra klart processen. Om ena parten betalar får denne sen kräva sitt ex på summan i efterhand. Om man inte har råd att betala bodelningsförrättaren slutar hen för att den inte får betalt och då blir det ju ändå ingen bodelning. Det är ganska horribelt, det går inte att få igenom en bodelning om du inte har ordentligt med pengar. Värst av allt är ju när barn hamnar i kläm och till exempel inte kan bo hos

 Många makar tror att 'allt mitt är ditt, och allt ditt är mitt'. Det stämmer inte, vem som äger vad spelar stor roll.

Mia Edwall Insulander är generalsekreterare för Advokatsamfundet. Mia har över 20 års erfarenhet av arbete med familjerätt och hon är advokat sen 15 år.

sin mamma för att hon inte har råd med ett vettigt boende efter en kostsam bodelning.

Till det här hör också att du varken får rättsskydd från försäkringsbolag eller rättshjälp från staten i en bodelning, vilket man kan få i andra typer av ärenden såsom vårdnadstvister. Det finns en ersättningsgaranti men den kan du bara ansöka om det du ska få i bodelningen understiger ett värde av 100 000 kr och då ersätts bara en av parterna för fem timmars arbete för bodelningsförrättaren, blir det fler timmar måste de betala själva. För det mesta avser bodelningar där en förrättare utses större belopp, de flesta som tycker att det är värt att driva en bodelning gör ju det för att det finns större värden och då måste man räkna med att betala relativt stor ersättning till bodelningsförrättare och egen advokat.

Du säger att det är viktigt med kunskap. Ownerships forskning visar att kvinnor ofta går förlorande ur skilsmässor avseende fastighetsägande. Det finns också en undersökning som visar att i bodelningar där man inte delar lika så är kvinnor

mer missnöjda än män. Vad är dina reflektioner utifrån din erfarenhet?

– Det finns en stor okunskap kring vad äktenskapsbalansen innebär, de flesta tror att man automatiskt äger allting tillsammans när man är gifta. Makarna vet inte vad det rent juridiskt innebär att vara gift och att ägandet spelar stor roll. Många makar tror att ”allt mitt är ditt, och allt ditt är mitt”. Det stämmer inte, vem som äger vad spelar stor roll. Man har inte rätt till sin partners tillgångar, om jag äger saker själv så slipper jag bara ha ett latent anspråk på att få pengar av den andra vid bodelning. De saker som jag själv äger är som utgångspunkt mina även om vissa värden sen ska delas i en bodelning. Jag förvånas fortfarande, efter alla år som jag jobbat med det här, över att par inte har bättre koll på varandras tillgångar, skulder och inkomster. Det är vanligt att klienter inte vet vad deras respektive tjänar än mindre vad de har på banken. Om makar inte har en öppen dialog och informerar varandra om ekonomi och tillgångar kanske inte den ena ens vet vad som kommer att delas vid en eventuell skilsmässa och då är det inte konstigt att man känner sig förfördelad om stora värden inte ingår. ▶

Jag tycker att det borde införas ett obligatoriskt samtal med advokat i anslutning till den hindersprövning som idag sker innan man ingår äktenskap. En entimmes-kurs som på ett realistiskt och konkret sätt talar om vad som gäller. Ökad kunskap minskar risken både för orättvisa och för konfliktfyllda bodelningar. Om man från statens sida anser att detta är för dyrt borde i alla fall något till, ett informationsblad som båda makarna signerar med BankID vore bättre än ingenting alls. Vi behöver öka kunskapen på området.

Är det oromantiskt att prata om ekonomi i en relation?

– Måste allt vara romantiskt? Om du tänker att allt ska vara romantik så har du fel förväntningar på ett äktenskap. Äktenskapet måste också vara realistiskt och rättvist. Jag tycker att par som ska gifta sig ska prata om vad äktenskapet kommer innebära rent juridiskt och ekonomiskt för just dem. Samtal om ekonomi och ägande är extremt viktigt för att äktenskapet ska hålla på sikt. Det kan inte vara stigmatiserat att prata om ekonomi med den som står en allra närmast, det är just den du lever med som du behöver prata om ekonomin med!

Om man inte har pratat om ekonomi under relationen och hamnar i skilsmässa, hur går det för den ekonomiskt svagare parten om denne väljer att driva en process?

– Tyvärr är det relativt vanligt att den som är i ekonomiskt underläge, oftast kvinnan, inte har råd att driva en process om bodelning, det kostar för mycket pengar, är krångligt och tar för lång tid. Jag har sett några fall där personer stått på sig och fått rätt i slutändan, men de är tyvärr inte så många. Det är anmärkningsvärt många som inte har möjlighet att få sin sak prövad i domstol och måste ge sig utan att få sin rättmätiga giftorätt. Under mina 20 år som jurist och advokat har jag vid flera tillfällen jobbat gratis och företrätt kvinnor som inte haft råd att betala, bara för att jag har känt att en extremt långdragen bodelningsprocess måste drivas till avslut och att kvinnan inte ska behöva ge upp. Tyvärr är det i princip riskfritt för en part att dra ut på bodelningen eller undanhålla information. Det värsta som händer är att man till slut blir tvungen att dela med sig av det man inte ville från början, men det kostar inget extra.

Däremot, när parterna har kunskap om hur det går till rent juridiskt och kan diskutera sig fram till en lösning eller när parterna kommer in med samma premisser, en önskan om att lösa det och hålla processen kort, så slutar det ofta bra och rättvist. Jag har träffat par som initialt börjat i krig och

positioneringar, men där jag kunnat informera om vad lagen säger och fått till en dialog som lett till att makarna tillslut kommit överens. Det kräver förtroende, att båda känner att bodelningsförrättaren vill dem väl och att ingen ska känna sig lurad. Det har varit tillfredsställande.

De nya verktygen som bodelningsförrättare behöver, varför tror du att det inte lett till ändringar i lagstiftningen?

– Enligt min uppfattning så är det ena skälet att det inte finns tillräckligt starka röster som pratar om det här, det finns inte någon samordning eller en större organisation som driver frågan. Vi kan jämföra med vårdnadstister, där debatten om eventuell diskriminering av pappor varit högljudd, och där infördes det nya regler i föräldrabalken gällande samarbete 2006. Det andra skälet är kopplat till det vi diskuterat. Då många inte har råd att driva bodelningsprocesser hela vägen finns det inte så många domstolsbeslut, praxis, som skulle kunna visa på det systemfel som finns. Det tredje tror jag är att det som man tror kan driva upp kostnader för staten alltid är svårt att få igenom.

Stort tack Mia! Har du några sista tankar du vill dela med dig av?

– Jag kan bara betona det jag redan sagt. Det behövs lagändringar som ser till att en bodelning inte kan bli så långdragen och kostsam att den inte går att driva för att få ett rättvisande resultat. För de som inte kommer överens är det helt nödvändigt att kunna få effektiv hjälp. Mitt budskap är också;

KUNSKAP, KUNSKAP, KUNSKAP.

Om en av parterna inte alls förstått vad man ska dela med sig av kan det vara väldigt svårt i en situation när man är arg, ledsen och besviken över skilsmässan i sig. Därför är kunskap om juridiken så viktig, om det fröet har sätts tidigare tror jag att det hade varit lättare att komma överens. Därför är den här rapporten viktig, den bidrar till att öka kunskapen kring äktenskapet och dess juridik.

Vi måste hjälpa de unga som gifter sig idag att förstå vikten av att prata om ekonomi och ägande, de behöver förstå vad de ger sig in på och vad konsekvenserna blir om de skiljer sig. För det går att gardera sig mot svårigheterna vi pratat om, just genom ägande, dialog, insyn i varandras ekonomi och så vidare. Det går! Ökad dialog ger bättre resultat. Om du känner till hur det fungerar och får veta vilka frågor som behöver diskuteras kan man göra det innan och under äktenskapet. Då vet båda vad som gäller, och har sett till att hitta lösningar som är bra och rättvisa. Det är mycket enklare att hitta lösningarna medan man är sams!

👉 Det behövs lagändringar som ser till att en bodelning inte är så långdragen och kostsam att den inte går att driva till ett rättvisande resultat.

**Det är ganska horribelt,
det går inte att få igenom
en bodelning om du
inte har ordentligt med
pengar. Värst av allt är när
barn hamnar i kläm och till
exempel inte kan bo hos
sin mamma för att hon
inte har råd med ett
vettigt boende efter en
kostsam bodelning.**

ATT GÖRA I KÄRLEKENS NAMN

Vill ni ha en bra ekonomisk balans i ert äktenskap? Är det viktigt att det är rättvist, både under äktenskapet och om ni mot förmodan går skilda vägar i framtiden? Är ni sambos kan ni ta ledning av samma checklista. Även om lagstiftningen är annorlunda för er kärleksrelation, kan listan få er att tänka kring frågorna och samtala om ekonomi. Brygg en stor kanna kaffe eller te, tänd ett ljus, ät något gott och bocka av listan!

Samtala om ekonomi

- Prata om vilka individuella och gemensamma ekonomiska mål ni har. Skapa en tydlig rutin för dessa samtal.
- Gör det inför stora händelser, när ni ska flytta ihop, skaffa barn eller gifta er. Skjut inte upp det, "vi tar det efteråt" riskerar att aldrig bli av.
- Samtala regelbundet och se vad som har ändrats sen sist, förslagsvis varje år.
- Om ni är oense, ta hjälp av en familjerättsjurist eller ekonom och red ut frågan.

Prata om konsumtion vs. investeringar

- Vem är det som köper och äger vad? Är det en av er som köper förbrukningsvaror? Vem köper varor med långsiktigt värde (som inte är bohag) och vem står som ägare? Köper en av er mat medan den andre står på bilen?

Dela upp gemensamt sparande

- Ni bör ha varsitt investeringskonto (t.ex. ISK), även om ni sparar tillsammans. Då äger ni hälften var och ni får dessutom båda en uppfattning om börsutvecklingen och utvecklingen för (gemensamma) investeringar.

Gå igenom era tillgångar, se till att ni är överens om vilken egendom ni äger och har tillsammans

- Vem äger vad? Egendom bör inte stå skriven på enbart en av er utan ett medvetet val. Viss typ av egendom, t.ex. en bil, kan bara stå skriven på en person - men se till att balansera helheten. Ta reda på vad det innebär om ni går skilda vägar.
- Är viss egendom enskild p.g.a. testamente eller äktenskapsförord (se mer nedan)? Om en av er har enskild egendom, överväg om det finns anledning att ge en del av egendomen som gåva till den andre parten eller göra egendom som den andre äger till enskild genom äktenskapsförord.
- Vid en skilsmässa äger ni era respektive tillgångar så länge bodelningen inte är avslutad. Det är viktigt att äga för att ha råd med en bodelningsprocess om den blir utdragen (ingen av er ska behöva gå med på en orättvis fördelning för att personen inte har råd att vänta ut en process). Det är viktigt att ni båda kan finansiera en skilsmässa och har möjlighet att börja ett nytt liv.

Dela lika på föräldraledighet, lämningar, hämtningar och vab, eller balansera om fördelningen är ojämn

- Om ni ser behov av att arbeta deltid för att hinna eller orka med - gör det båda två under olika perioder, eller ta hälften var. De första åren med barn är formativa, inte bara för barnen och deras relation med sina föräldrar, utan också för hur hushållssysslor och omsorg fördelas för lång tid framöver. Även om ni planerar att fördela föräldraledighet och deltidsarbete jämt, överväg om det finns skäl att kompensera den av er som under en period har störst ansvar för familj och obetalt hushållsarbete så att denne ska få en säker ekonomisk situation om det blir skilsmässa. Att förutse tidpunkten för en eventuell sådan kan ingen göra med säkerhet.

Pensionsspara och pensions-spara rättvist

- Ta reda på hur mycket som sätts av till respektives pensioner.
- Om en av er kommer få högre pension än den andra, överväg om ni vill kompensera för detta.
- Om en av er tar större del av föräldraledighet och vab eller arbetar deltid bör ni kompensera för detta. Titta då både på pensionsavsättning och negativa effekter på löneutveckling.
- Har en av er stor andel pension som undantas från bodelning (allmän pension och ofta tjänstepension), skriv ett äktenskapsförord så att den andres privata pensionssparande också utgör enskild egendom (och inte heller ska delas vid en bodelning), eller balansera för skillnaden.
- Ta reda på hur den ekonomiska situationen kommer se ut om en av er lever längre och behöver klara sig ensam en längre tid på ålderns höst? Beakta att kvinnor som regel lever längre än män.

Om ni skriver äktenskapsförord

- Skriv inte under ett äktenskapsförord utan att först ta hjälp av en familjerättsjurist eller ekonom som förklarar de ekonomiska effekterna av ett förord, både under och efter ett äktenskap.
- Sätt en påminnelse att med jämna mellanrum se över konsekvenserna av äktenskapsförordet, t.ex. vartannat år. Ett äktenskapsförord blir fort utdaterat vilket kan ge stora och oförutsedda ekonomiska följder som ni inte insåg när ni skrev det. Om ni t.ex. vill göra privat pensionssparande till enskild egendom måste det ske löpande. Ett äktenskapsförord kan enbart avse det som en make äger vid det tillfället, inte framtida innehav.

Om ni lägger tid/resurser/pengar på en enskild egendom

- Om det finns enskild egendom, t.ex. den gemensamma bostaden eller ett fritidshus (som den andre inte har någon rätt till i en skilsmässa) som ni båda bidrar till, bestäm hur den andre ska kompenseras ekonomiskt.

Vid en skilsmässa

- Om det finns egendom som är enskild egendom men som är köpt för att använda gemensamt och den andra maken bidragit ekonomiskt redan vid inköpet, undersök om det föreligger förutsättningar för dold samäganderätt.
- Om ni riskerar att hamna i en utdragen bodelningstvist hos en förrättare, ta hjälp av jurist att överväga agerande för att snabbt komma till ett bodelningsbeslut i domstol.

Av erfarenhet vet jag att offentliga aktörer kan uppmuntra entreprenörer att göra aktierna till enskild egendom genom äktenskapsförord. Det innebär att livspartnern inte har rätt till aktierna, eller dess värde, vid en eventuell separation.

Ownership vänder sig till Matilda Eriksson som nyligen disputerat med avhandlingen ”*Entreprenörskapets tysta(de) röster*”.

Mannens entreprenörskap – en kvinnofälla finansierad av staten

Vad inspirerade dig att skriva den här avhandlingen?

– Det här avhandlingsprojektet har vuxit fram i skärningspunkten mellan två statliga uppdrag – att främja entreprenörskap och jämställdhet. Med utgångspunkt i mina personliga erfarenheter av att arbeta inom det svenska innovationssystemet har jag närmat mig ovanstående uppdrag utifrån ett par olika ingångar. Här studerar jag dels kvinnor som delar sitt liv med en man som är entreprenör, vars företag har fått stöd av offentligt finansierade aktörer likt Almi, regioner och kommuner. Dels de policyreformer som styr hur dessa aktörer ska arbeta med att främja entreprenörskap och jämställdhet. Jag intresserar mig med andra ord för den maktrelation som, med statligt stöd, kan uppstå mellan kvinnan och den företagande mannen.

Vad har du kommit fram till?

– I de reformer som syftar till att främja entreprenörskap är jämställdhet synonymt med kvinnor som vill starta, alternativt driver, företag. Det innebär att villkoren för kvinnor som lever med män vars företag stöttats av innovationssystemet är helt osynliggjorda. Annorlunda uttryckt är jämställdheten villkorad den företagande kvinnan när offentliga medel för tillväxt fördelas och utvärderas. Det påtalas också av en kvinna som beskriver sig själv som ”osynligt delaktig”. Hon möjliggör entreprenörskapet, men det syns inte. Kvinnorna berättar till exempel att familjen har levt på hennes inkomst, för att mannens inkomst ska kunna investeras i företaget. Dels för att få en större andel än medgrundaren, dels för att det saknas möjlighet att ta ut lön. Kvinnorna skildrar även hur föräldraledigheten förändrades med andra barnet. Till skillnad från första barnet och mannens anställning, framställs entreprenörskapet som oförenligt med föräldraledighet. Vissa par har därför kommit överens

om att kvinnan tar större ansvar för hem och barn. Frågan är hur länge?

”Jag känner att – nu börjar jag – hur lång tid ska jag göra det? Så känner jag lite grann, för nu har jag ju hållit på några år.”

Kvinnorna påtalar att de har fått en ”typisk kvinnoroll”. De uppger till exempel att familjens gemensamma tid och kapital koncentreras till ett företag som ägs av mannen. Av erfarenhet vet jag att offentliga aktörer kan uppmantra entreprenörer att göra aktierna till enskild egendom genom äktenskapsförord. Det innebär att livspartnern inte har rätt till aktierna, eller dess värde, vid en eventuell separation. Att kvinnan har en mer ”traditionell” roll än mannen är ur ett jämställdhetsperspektiv inte anmärkningsvärt. Det anmärkningsvärda ligger snarare i att många män – med statens stöd – kan bygga upp ett företag där kvinnans villkor lämnas helt oproblematiserade i de reformer som syftar till att främja entreprenörskap och jämställdhet. Det finns med andra ord betydande motsättningar mellan entreprenörskapspolicyn och de jämställdhetspolitiska målen.

Vilka konsekvenser ser du att detta får för kvinnor i relationer med entreprenörer?

– När jag föreläser får jag ofta frågan hur vi kan få fler kvinnor att bli entreprenörer. Jag pratar ju trots allt om jämställdhet och entreprenörskap! Men det är inte min poäng. Min poäng är att vi måste förmå oss att se bredare på jämställdhet om vi med gott samvete ska kunna säga att den tillväxt vi skapar med skattemedel sker på jämställda premisser. Det utesluter förstås inte att fler kvinnor kan bli entreprenörer, men det är två olika frågor som ofta sammanblandas, som är viktiga att hålla isär.

Matilda Eriksson, doktor i företagsekonomi vid Stockholms universitet.

För att förstå kopplingen mellan ekonomi och våld och få ett viktigt perspektiv på ägande har Ownershift vänt sig till Marie Eriksson på Linnéuniversitetet, som forskar om ekonomiskt våld.

Mäns ekonomiska våld mot kvinnor

- ett vanligt men outforskat problem

Hur definierar du begreppet ekonomiskt våld?

– Jag har forskat tillsammans med Rickard Ulmestig och vår definition utgår från en amerikansk forskargrupp som använder begreppet economic abuse och menar att ekonomiskt våld i likhet med andra våldsförmer handlar om att utöva makt och kontroll över en annan person.

Ekonomisk kontroll kan till exempel handla om att ta kontroll över ekonomin, förvägra sin partner insyn i den egna eller den gemensamma ekonomin, ta den andres bankdosa eller att föra över bådars lön och tillgångar till sitt eget konto

Ekonomisk exploatering handlar om att den ena partens ekonomiska resurser exploateras för den andres egna vinning. Det kan se ut på olika sätt och ny digital teknik kan användas för att till exempel ta lån, teckna abonnemang, köpa saker och med hjälp av våld eller hot om våld tillskansa sig resurser, ibland ren stöld.

Försörjnings sabotage handlar om att förstöra en persons försörjningsmöjligheter på olika sätt. Det handlar inte endast om arbete utan även möjligheten att studera. Till exempel genom att hålla någon vaken på natten eller förstöra dennes bil så att hen inte kan ta sig till sin arbetsplats.

Ser du några skillnader i hur ekonomiskt våld kan drabba kvinnor respektive män?

– På ett övergripande och strukturellt plan vet vi

att kvinnor blir utsatta för mäns våld i nära relationer i högre utsträckning än det omvända och att ekonomiskt våld är en vanligt förekommande våldsförmer.

Berätta om din forskning om ekonomiskt våld.

– Forskning om ekonomiskt våld är ännu i sin linda och fortfarande är flera perspektiv mycket lite undersökta, exempelvis intersektionella perspektiv med fokus på maktasymmetrier som sexualitet, etnicitet och funktionsförmåga. I en svensk kontext har vi till stor del synliggjort det här forskningsfältet och fått upp det på agendan som en egen våldsförmer bland andra våldsförmer. Vi har varit måna om att nå ut med forskningen och har bland annat genomfört en uppdragsutbildning för handläggare inom ekonomiskt bistånd på en region, skrivit en lärobok och varit med i flera podcasts och konferenser.

Forskningsprojektet vilar på två delar, den ena handlar om intervjuade kvinnors erfarenheter av ekonomiskt våld, hur det ekonomiska våldet ser ut och vad det får för konsekvenser. Den andra delen handlar både om kvinnornas erfarenheter av mötet med handläggare inom socialtjänsten och det stöd de får ekonomiskt vid uppbrott från relationer med våldsutövande män. En del handlar även om handläggarnas syn på den här typen av fall.

De kvinnor vi intervjuade rapporterade i många fall att de blev ifrågasatta i samband med att de beviljades ett ekonomiskt bistånd och att stödet ofta villkorades. Exempelvis genom att handläggare uttryckte förväntningar på att kvinnan inte skulle gå tillbaka till den våldsutövande mannen. Detta tyder på att det ekono-

Kvinnor som blir utsatta för ekonomiskt våld kan vända sig till kvinnojourer som har mycket kunskap, erfarenhet och kan ge professionellt stöd. Även Familje Frid, brottsofferjourer och polisen för vissa av handlingarna. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) driver Kvinnofridslinjen, en stödtelefon med hög säkerhet så det inte syns att man har varit inne på webbsidan eller har ringt. Det går även att kontakta Kronofogdemyndigheten om man har stora skulder och kommuner har ofta skuld- och budgetrådgivning.

miska våldet inte endast sker i det privata, utan att det i förlängningen även kan ske i mötet med de offentliga försörjningssystemen. Det finns internationella studier som pekar i liknande riktning.

Flera av de kvinnor vi intervjuat har även blivit utsatta för andra typer av våld. Det överensstämmer med annan internationell forskning som visar att ekonomiskt våld sällan förekommer ensamt utan är sammanflätat med andra våldsformer, som t.ex. fysiskt, psykiskt och sexuellt våld.

Trots att kvinnor i Sverige förvärvsarbetar i hög grad så lever vi fortfarande med normen av den manliga familjeförsörjaren. I vissa kommuner betalar till exempel socialtjänsten fortfarande ut ekonomiskt bistånd till mannen i familjen. Bakgrunden till det är att vissa kommuner har verksamhetssystem som endast tillåter registrering av en av makarna och då har man i regel valt den i paret som är äldst, vilket i genomsnitt är mannen. På så sätt kan männens ekonomiska våld mot kvinnorna fortgå. Det här har blivit mer uppmärksammat på senare år, men det finns kommuner där det fortfarande ser ut på det här sättet.

Det finns även föreställningar och ett uttryck om äktenskap att när två personer gifter sig så "slår de sina påsar ihop" och använder dem för allas bästa och delar rättvist på det som finns. Det finns forskning som visar att det inte alls är så utan att det finns mycket konflikter om hushållsekonomi och vad pengar ska gå till. De övergripande idéerna och föreställningarna kan göra det svårt för oss att se eller tala om det. Kanske blir det ännu svårare i Sverige där vi har en bild av att allt är så bra när det gäller jämställdhet, vilket det är relativt sett om vi jämför med andra länder, men vi har också mycket kvar att arbeta med, inte minst när det gäller ekonomisk jämställdhet.

Internationella studier uppmanar till fortsatt forskning och att då inte endast studera kvinnor som är ekonomiskt utsatta från början utan att även studera kvinnor som är mer ekonomiskt välbeställda från början. Flera kvinnor har tagit kontakt med mig efter att studien avslutades och berättat sina livshistorier och det är främst kvinnor som har varit resursstarka och levt väletablerade liv men som har blivit fattiga, ibland över en natt, till följd av separation.

Vad kan konsekvenserna av ekonomiskt våld vara?

– Psykisk och fysisk ohälsa kan vara konsekvenser av ekonomiskt våld i form av att en till exempel inte har råd med vård eller upplever känslor av underordning och förtryck av att behöva be om pengar som egentligen är ens egna - vilket forskning visat kan leda till depression.

Vi har inte följt kvinnorna över tid men de berättar om sina liv och deras erfarenheter av att leva i relationer där män utövar ekonomiskt våld och en konsekvens är att de har blivit fattiga. På längre sikt har flera av dem kvar skulder och vet inte hur länge de ska behöva betala av på dem eller om de får möjlighet till skuldsanering. Vi har inte tittat på ägande men några av de intervjuade kvinnorna ägde bostäder eller hade gjort det. En av kvinnorna beskrev att hon efter att ha gjort fastighetsaffärer var miljonär när hon träffade sin partner. Det gemensamma i fallen med kvinnorna som hade ägt bostäder och haft en stabil ekonomi är att de blev fattiga i och genom relationen och det ekonomiska våldet som de utsattes för.

Det har till exempel gjort att de har fått betala dubbla kostnader för boende eller betala för dyra renoveringar av hus som sedan inte har kompensats för. En annan konsekvens är att det ekonomiska våldet också inskränker på det sociala livet då mycket av våra sociala arrangemang kostar pengar. En kvinna beskrev att hon inte har råd att träffa sina vänner och inte tror att hon kommer kunna träffa en ny partner eftersom det kräver att hon har tillgång till pengar. Har vi inga pengar och måste hålla igen då får vi göra avkall på det

som är minst akut, vilket ofta är det sociala. De som har en fungerande ekonomi kanske tänker att vi mest konsumerar med våra pengar, men vi skapar också annat, allt från identitet till relationer, status och trygghet.

Om någon läser det här och misstänker att de själva utövar ekonomiskt våld, vad kan de då göra?

– Våldsutövare kan vända sig till Familje Frid eller andra enheter på kommuner som är specialiserade på våld i nära relationer. Det finns även stödgrupper för män som har kompetens kring att sluta utöva våld.

Marie Eriksson, filosofie doktor i historia och universitetslektor i socialt arbete på Linnéuniversitetet.

99 Det gemensamma i fallen med kvinnorna som hade ägt bostäder och haft en stabil ekonomi är att de blev fattiga i och genom relationen och det ekonomiska våldet som de utsattes för.

Slutord och policy-rekommendationer

Med denna rapport visar Ownershift att män äger mer än kvinnor både innan, under och efter äktenskapet.

Flera av anledningarna till att ägandet är ojämnt fördelat går att läsa om i vår rapport *”Varför äger kvinnor och män inte lika mycket än?”*. Men data och forskning på området krävs för ökad förståelse.

Vår genomgång av lagstiftningen kring äktenskapet ihop med dess tillämpning i praktiken vid skilsmässa, tyder på att det finns både hinder och fallgropar som bör rättas till. Vi vill därför avsluta den här rapporten med att uppmana politiker och berörda myndigheter att dels tillhandahålla offentlig data på ägande och dels se över nuvarande ordning kring äktenskap och skilsmässa.

Ownership föreslår att

- SCB återinför statistik avseende ägande och förmögenhet på individnivå.
- Skatteverket tillsammans med lantmäteriet inför inrapportering och tillhandahåller statistik avseende ägande av bostadsrätter på individnivå.
- Regeringen ser över pensionens fördelning vid skilsmässa, om exempelvis allmän pension som utgångspunkt bör vara en del av giftorätten.
- Införa möjlighet för investeringskonton (ISK) att samägas. Det bör vara möjligt, om det är möjligt att samäga aktier genom andra aktie- och fondkonton.
- Införa en tidsgräns för förrättningsprocessen vid bodelning samt en skyldighet för förrättaren att överlåta ärendet till domstol om ärendet inte kan avslutas inom rimlig tid, jämför med förvaltningslagens tidsgräns om 6 månader för att förhindra ”sölförfaranden”.
- Sanktionera äktenskapsbalkens upplysningsplikt redan under förrättningsprocessen, så att det finns effektiva sanktioner vid undanhållande av tillgångar.
- Se över möjlighet för en part som går miste om tillgångar i en bodelning att kunna kompenseras för det genom t.ex. skadestånd.

I den här rapporten belyser Ownership ett flertal områden för att vi bättre ska förstå vad som händer med ägande före, under och efter kärleksrelationer, men det behövs bättre underlag inom området. Vi efterfrågar därför mer forskning på könsskillnader i ägande både generellt och inom kärleksrelationer.

Referenser

ÄGANDE I NÖD OCH LUST – VEM ÄGER UNDER OCH EFTER ÄKTENSKAP?

[1] Brattström, M. (2011). *Bodelning mellan makar – verklighetens betydelse för framtidens regelutformning?*, Delrapport 1 inom ramen för projektet Rättvis delning? Frågor om delningsrättens täckningsområde vid bodelning mellan makar eller sambor, Tidsskrift för familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, Vol. 9, nr 1, s. 56–100

[2] SCB. (2021). Definitioner och källor för SCB:s Marknadsprofiler. Hämtad 2021-10-19, från www.scb.se/vara-tjanster/bestall-data-och-statistik/regionala-statistikprodukter/marknadsprofiler/definitioner-och-kallor-for-scb-s-marknadsprofiler

[3] Definitionerna för de olika fastighetstyperna är hämtade från skatteverket.se. Definitionerna av de olika ägarförhållandena är hämtade från scb.se. Går även att hitta i Ownershifts rapport från 2021 *Vem äger marken du går på?*

[4] Skatteverket. (2021). Taxeringsvärde småhus. Hämtad 2021-10-19, från skatteverket.se/privat/fastigheterochbostad/fastighetstaxering/taxeringsvardesmahus.4.515a6be615c637b9aa4153a6.html

[5] Skatteverket. (2021). Taxeringsvärde. Hämtad 2021-10-19, från www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2021.15/3438.html

LOVELINE

[1] Psykologiguiden. (2013). *Anknytning*. Hämtad 2021-11-01, från www.psykologiguiden.se/rad-och-fakta/relationer/anknytning

[2] Stanford Children's Health. (2021). *Teens: Relationship Development*. Hämtad 2021-11-03, från www.stanfordchildrens.org/en/topic/default?id=relationship-development-90-P01642

[3-4] RFSU. (2021) *Sex i tonåren*. Hämtad 2021-11-08, från www.rfsu.se/sex-och-relationer/fordig-som-undrar/sex-genom-livet/sex-i-tonaren

[5] Forskning & Framsteg. (2010). *Relationer i siffror*. Hämtad 2021-11-01, från fof.se/tidning/2010/5/artikel/relationer-i-siffror

[6] Eurostat. (2020). *When are they ready to leave the nest?*. Hämtad 2021-11-18, från ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20200812-1

[7,13,20,32] SCB. (2021). *Befolkningsstatistik*. Hämtad 2021-11-08, från www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik

[8,12] Endbriht. (2021). *Endbriht rapporten 2021: En lägesrapport om separation och skilsmässa i Sverige 2021*. Tillgänglig: endbriht.se/wp-content/uploads/2021/03/EB-rapporten_2021.pdf

[9-11] SCB. (2016). *Män och storstadsbor dröjer längre med att flytta hemifrån*. Hämtad 2021-12-01, från www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2016/Man-och-storstadsbor-drojer-langre-med-att-flytta-hemifran

[10] Molin, A., & Lundén, B. (2010). *Samboboken: juridik, ekonomi, beskattning* (6. uppl.). Björn Lundén information.

[14] SCB. (2021). *Medelåldern vid barnets födelse efter ordningsnummer, region och kön. År 2000 – 2020*. Hämtad 2021-11-08, från statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101H/MedelAlder1/table/tableViewLayout1

[15] Mäenpää, E. (2009). *Cohabiting partners socioeconomic characteristics and the transition to marriage in Finland. Finnish yearbook of population research*, 63-78.

[16-17] Forskning. (2021). *Dagens parbildning inte som igår*. Hämtad 2021-11-15, från forskning.se/2021/04/20/dagens-parbildning-inte-som-igar

[18] Kleven, H., Landais, C., Posch, J., Steinhauer, A., & Zweimüller, J. (2019). *Child penalties across countries: Evidence and explanations*. In *AEA Papers and Proceedings* (Vol. 109, pp. 122-26).

[19] Försäkringskassan. (2020). *Vad händer med inkomsten efter att man får barn?* Tillgänglig: forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/b0ed9ae1-7eef-40f5-90b7-aab141af3c4d/inkomstutveckling-efter-barnafodande-korta-analyser-2020-3.pdf

[21-22] ESO. (2015). *En familjepolitik för alla?* En ESO-rapport om föräldrapenning och jämställdhet. Rapport 2015:5. Stockholm: Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Tillgänglig: eso.expertgrupp.se/rapporter/familjepolitiken/

[23], [25-27] SCB. (2021). *Antal nyblivna gifta, skilda och änkor/änklingar efter region, civilstånd, typ av par, ålder och kön. År 2000 – 2020*. Hämtad 2021-11-05, från statistikdatabasen.scb.se/sq/105565?select

[24] SCB. (2020). *Utflugna barn leder inte till att fler separerar*. Hämtad 2021-11-05, från scb.se/hitta-statistik/artiklar/2020/utflugna-barn-leder-inte-till-att-fler-separerar/

[28] Blossfeld, H.-P., de Rose, A., Hoem, J.M., & Rohwer, G. (1995). *Education, Modernization, and the Risk of Marriage Disruption in Sweden, West Germany, and Italy*. In: Mason, K.O. and Jensen, A.-M. (eds.). *Education, Modernization, and the Risk of Marriage Disruption in Sweden, West Germany, and Italy*. Oxford: Clarendon Press.

[29] Jalovaara, M. (2003). *The joint effects of marriage partners' socioeconomic positions on the risk of divorce*. *Demography* 40(1): 67-81.

[30] Danske Bank. (2018). *Kvinnor i Sverige har inte råd att separera*. Hämtad 2021-11-18, från danskebank.se/privat/bli-kund/bli-kund/saco/kvinnor-i-sverige-har-inte-raad-att-separera

[31] Forskning & Framsteg. (2016). *Kvinnor har högre krav*. Hämtad 2021-11-12, från fof.se/tidning/2016/11/artikel/kvinnor-har-hogre-krav

[33-37] Pensionsmyndigheten. (2021). *Pensionsåldrar och arbetslivets längd Svar på regleringsbrevsuppdrag 2021*. Hämtad 2021-11-20, från pensionsmyndigheten.se/statistik/publikationer/pensionsaldrar-arbetslivets-langd-2020

[38] Folkhälsomyndigheten. (2020). *Medellivslängd*. Hämtad 2021-11-23, från folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/halsa/medellivslangd

[39] Forskning. (2021). *Så får ankorna företagen att leva vidare*. Hämtad 2021-11-24, från forskning.se/2021/10/11/ankor-som-driver-foretaget-vidare-ar-starka-forebilder

ALLT MITT ÄR INTE DITT – VAD SÄGER LAGEN?

Departementsserien 2005:34. Tillgänglig: www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/departementsserien/nagra-bodelningsfragor_GTB434/html

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, ändrad genom protokoll nr 11 och 14, med protokoll nr 1, 4, 6, 7, 12 och 13, November 4, 1950, www.echr.coe.int/Documents/Convention_SWE.pdf

Prop 1986/87:1. om äktenskapsbalk m. m. Tillgänglig: data.riksdagen.se/dokument/GA031

Sveriges kvinnolobbying och CEDAW-nätverket. (2021). *Kvinnor i Sverige 2021, en granskning av hur Sverige lever upp till Kvinnokonventionen*. Stockholm: Sveriges kvinnolobbying och CEDAW-nätverket.

Teleman, Ö. (2016). *Bodelning: under äktenskap och vid skilsmässa* (6. uppl.). Norstedts juridik.

United Nations Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW), December 18, 1979, www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx

ÖVRIGA

Eriksson, M. (2021). *Entreprenörskapets tysta (de) röster: En narrativ studie om kvinnor som delar sitt liv med en man som är entreprenör* (Doctoral dissertation, Företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet).

Ulmestig, R., & Eriksson M. (2017) *Financial consequences of leaving violent men – women survivors of domestic violence and the social assistance system in Sweden*. *European Journal of Social Work*, 20:4, 560-571.

Ulmestig, R., & Eriksson M. (2017) *It's Not All About Money™: Toward a More Comprehensive Understanding of Financial Abuse in the Context of VAW*. *Journal of Interpersonal Violence* 1-27.

Ägande i nöd och lust

Foto: Tanja Ferm.

Foto: Jessica Hanlon.

Tack för att ni möjliggjort årets rapport!

S|E|B

MAGNOLIA

LEXLY
LAW MADE EASY

Endbright

Ownership's manifest

The Ownership purpose is to enable a measurable increase of women's ownership within the span of a lifetime. We firmly believe that we would have a better society for all if power through ownership were more equally distributed between men and women.

We push for shifts in all kinds of ownership, such as; land, real estate, patents, capital and companies. The purpose is to give women more power over their life decisions, as well as making women integral in forming our societies on all levels.

We shape our practical methods based on relevant research about behavior around risk and motivation. We use the power of knowledge, money and a revolutionary spirit to make rapid changes. We are not making women adjust to the current system, we aim to create a new system on top of the current one.

***Love rests on two pillars:
surrender and autonomy.***

***Our need for togetherness exists
alongside our need for separateness.***

-Esther Perel

